

**Informe de Seguiment de l'Estat
Socioecològic**

MEMÒRIA 2003-2005

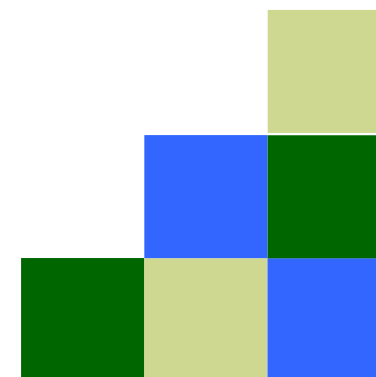
Ajuntament de Sant Celoni

Generalitat de Catalunya

Universitat Autònoma de Barcelona

© L'OBSERVATORI DE LA CONCA DE LA TORDERA
Informe de Seguiment de l'Estat Socioecològic
MEMÒRIA 2003-2005

Juny de 2006

Direcció: Martí Boada i Juncà
Coordinació: Xavier Cazorla-Clarís i Marta Miralles
Edició a càrrec de: Xavier Cazorla-Clarís

Autors de l'informe: Martí Boada, Marta Miralles, Xavier Cazorla, Antoni Arrizabalaga, Enric Badosa, Lluís Benejam, Joaquim Carol, David Carrera, Emili Garcia-Berthou, Carles Flaquer, Joan Gomà, Jordi Jubany, Josep Mas-Pla, Silvia Mayo, Alexis Ribas, Elisabet Roca, Sònia Sánchez, Ignasi Torre, Arnau Urgell, Daniel Villero.

www.observatoriutordera.org

Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA)
Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)

Ajuntament de Sant Celoni
Rectoria Vella

Agència Catalana de l'Aigua (ACA)
Departament de Medi Ambient i Habitatge (DMAH) – Generalitat de Catalunya

Ajuntament de Sant Celoni

Generalitat de Catalunya

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Índex

• Agraïments	4
• Introducció	5
• Descripció Àrea Estudi	7
• Activitats període 2003-2005: Aspectes generals.....	11
• Sistema d'Informació de l'Observatori de la Tordera (SIOT)	25
• Programa d'Educació i Comunicació Ambiental (PROECA).....	27
• El context de la conca de la Tordera 2003-2005	30
• L'Estat de la Tordera 2003-2005: resultats Estat Socioecològic.....	38
• Conclusions	46
• Seguiment de macroinvertebrats a la conca de la Tordera.	53
• Seguiment de les algues a la conca de la Tordera	69
• Seguiment de la ictiofauna a la conca de la Tordera	81
• Seguiment dels amfibis a la conca de la Tordera	101
• Seguiment de l'avifauna a la conca de la Tordera	123
• Avaluació dels mamífers a la conca de la Tordera	145
• Seguiment de la vegetació de ribera a la conca de la Tordera.....	165
• Seguiment de la hidrologia a la conca de la Tordera.....	191
• Seguiment de la dimensió social dels recursos hídrics a la conca de la Tordera	217

Agraïments

El treball que es presenta a continuació, és la culminació de l'esforç continuat d'un gran nombre de persones que durant els darrers tres anys, han participat en aquest ambiciós i engrescador projecte, L'Observatori de la Tordera, per aportar una mica de llum al coneixement del nostre entorn de conca i la forma de com el percebem. Sense la dedicació de tots ells, investigadors, tècnics de l'administració, polítics, i sobretot, tots aquells que conviuen dia a dia amb la Tordera i la fan seva, aquestes línies no haurien estat possibles. A tots vosaltres, us volem adreçar un senzill, però profund agraïment.

Particularment, volem agrair per la seva continua aposta per aquesta visió diferent de concebre la recerca i les polítiques de gestió:

Als investigadors i col·laboradors de L'Observatori de la Tordera.

A les entitats que participen i col·laboren amb L'Observatori, i particularment: l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) del DMAH, l'Ajuntament de Sant Celoni, l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambiental (ICTA) de la Universitat Autònoma de Barcelona, l'Ajuntament d'Arbúcies, l'Ajuntament d'Hostalric, el Consell Comarcal de la Selva, el Consell Comarcal del Vallès Oriental, la Diputació de Barcelona i la Diputació de Girona i la Fundació Territori i Paisatge.

A tots aquells que han participat directa o indirectament en aquesta proposta, bé en alguna de les seves activitats de difusió o educació ambiental, bé oferint la seva saviesa, coneixement o percepció sobre el medi fluvial i l'ús de l'aigua per a enriquir-ne el contingut.

Introducció

L'Observatori de la Tordera és una iniciativa que sorgí l'any 1995 per definir indicadors de l'estat dels ecosistemes i del nivell de sostenibilitat de la conca i fer-ne el seu seguiment. La recerca en l'actualitat es focalitza en la recollida periòdica d'informació sobre diferents aspectes florístics, faunístics i hidrològics per tal de conèixer el patrimoni natural del riu Tordera, poder-ne identificar les tendències i la dinàmica dels ecosistemes fluvials i avaluar-ne sistemàticament l'estat de conservació. D'altra banda també s'analitzen aspectes rellevants de la conca des del punt de vista social, com la disponibilitat i consum per sectors de l'aigua, o la percepció social dels actors en relació a la gestió hídrica i els recursos i problemàtiques associades, desenvolupant en conjunt, un procés d'**avaluació integrada** que recolzi els processos de deliberació, debat, i presa de decisions en l'àmbit de la conca de la Tordera.

La singularitat de L'Observatori es deu a la interdisciplinarietat de línies de recerca sobre les quals es fan seguiments específics amb la participació d'una gran diversitat d'actors i entitats però també a la seva funció dinamitzadora i comunicadora de les problemàtiques associades als recursos hídrics dins la regió. Per a cadascun d'aquests àmbits de recerca i seguiment, amb un total de més de 15 investigadors, s'experimenten i es consoliden metodologies per al monitoratge del riu a mig i llarg termini.

Aquest projecte va néixer a iniciativa del Dr. Martí Boada i actualment desenvolupa la seva activitat fruit d'un conveni entre l'Agència Catalana de l'Aigua, l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA) de la UAB, i l'Ajuntament de Sant Celoni. Avui dia, compta també amb el recolzament d'altres entitats municipals i regionals que hi participen i han tingut un paper molt destacat com la Diputació de Barcelona i de Girona, el Consell Comarcal de la Selva, l'Ajuntament d'Arbúcies i Hostalric, fundacions privades com la Fundació Territori i Paisatge (FTiP) i la Fundació AGBAR, i Organitzacions no governamentals com la Institució Altampordanesa per a l'Estudi i Defensa de la Natura (IAEDEN). Dins de l'àmbit de recerca, hi col·laboren activament

la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), la Universitat de Girona (UdG), i la Universitat de Barcelona (UB).

Els **objectius** de L'Observatori, han anat evolucionant a mesura que la visió s'ampliava. En l'actualitat en podem fer referència dels següents:

1. Establir un **sistema integrat de seguiment i monitoratge** mitjançant **indicadors socioecològics**, de la qualitat de l'entorn fluvial i la sostenibilitat, així com dels processos de canvi ambiental global a mig i llarg termini, en coherència amb la Directiva Marc de l'Aigua.
2. Recollir periòdicament informació a nivell d'**estat ecològic, hidrològic i social** per analitzar la qualitat i sostenibilitat dels recursos hídrics de la conca de la Tordera i determinar la seva tendència dins d'un procés d'**Avaluació Ambiental Integrada**.
3. Elaborar un **Sistema d'Informació SIOT** (Sistema de Bases de Dades –SBD- i Sistema d'Informació Geogràfica –SIG-) per facilitar la integració i comunicació dels resultats obtinguts a nivell de la conca.
4. Desenvolupar una **estratègia de comunicació i educació ambiental** a nivell científic i divulgatiu per la difusió dels resultats obtinguts, recolzant tanmateix la **presa de decisions** de planificadors i gestors, tot i generant processos d'**aprenentatge social** entorn la gestió integrada de la conca de la Tordera.

A continuació es presenta l'*Informe de Seguiment de l'Estat Socioecològic de la Conca de la Tordera: Memòria 2003-2005*, que inclou una descripció detallada de l'àrea d'estudi, les activitats de recerca i comunicació desenvolupades durant el període i la seva calendarització; el SIOT (Sistema d'Informació de L'Observatori de la Tordera) i el PROECA (Programa d'Educació i Comunicació Ambiental), el context socioambiental en que s'engloba aquest període 2003-2005, els resultats de l'estat socioecològic, i finalment unes conclusions generals. Tanmateix, s'adhereix una síntesi de cada línia de recerca amb la informació específica.

Investigadors/es i col·laboradors/es

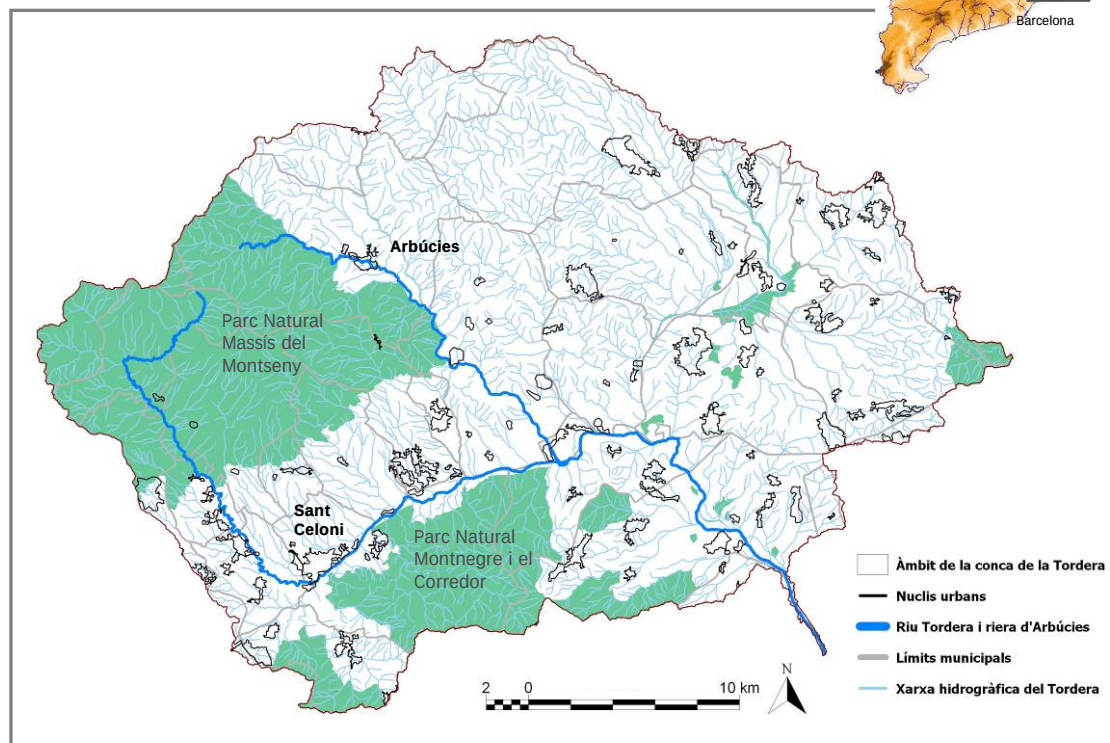
Nom	Funcions i Àrea de Col·laboració/Entitat
Martí Boada	Director Projecte Observatori (ICTA-UAB)
Xavier Cazorla-Clarís	Coordinació Observatori (ICTA-UAB)
Marta Miralles	Coordinació Observatori Tordera (Ajuntament Sant Celoni)
Anna Pintu	Riera Arbúcies (Ajuntament Arbúcies)
Montse Pasqual i Lluís Benejam	Coordinació Observatori Muga (IAEDEN)
Jordi Jubany	Investigador Macroinvertebrats (Ajuntam. Sant Celoni)
Joan Gomà	Investigador Diatomees (UB)
Emili Garcia-Berthou, Lluís Benejam i Joaquim Carol	Investigadors Ictiofauna (UdG)
David Carrera, Dani Villero i Santi Pérez	Investigadors Amfibis
Enric Badosa i Dani Burgas	Investigadors Ornitofauna
Antoni Arrizabalaga, Iago Otero Armengol, Teresa Colomé	Investigadors Mamífers (Museu Granollers, UAB)
Sònia Sánchez i Gerard Pié	Investigadors Vegetació de ribera (UAB, UdG)
Josep Mas-Pla, Anna Menció, César Negre, Clara Llebot, Bibiana Sala	Investigadors Hidrologia (UAB)
Elisabet Roca, Arnau Urgell, Ariadna Benet, Carles Bayès, Montse Ventura	Investigadors Dimensió Social (UAB, Univ. of East Anglia, UdG)
Dani Villero i Jordi Viader	Sistema d'Informació de L'Observatori (SIOT)
Silvia Mayo, Anna Serra Llobet, Àlex Fernández, Josep Puigtió, Lluís Torrent	PROECA (Programa Comunicació i Educació Ambiental de l'OBSERVATORI) (UAB, Ajuntament Sant Celoni)

Descripció àrea d'estudi

LA CONCA DE LA TORDERA

La conca de la Tordera s'ubica dins de la demarcació hidrogràfica de les Conques Internes de Catalunya (CIC) a cavall entre les províncies de Barcelona i Girona, i disposa d'una extensió de 876 km². (ACA, 2005a)

És situada al vessant sud-oriental del massís muntanyós del Montseny, i discorre entre aquest massís i la serralada litoral fins a la desembocadura a la Mediterrània, on s'acaba el Maresme i s'inicia la Costa Brava. Travessa tres comarques, el Vallès Oriental, la Selva i el Maresme i una petita part d'Osona. Drena les aigües dels massissos prelitorals del Montseny i les Guilleries, els cims i els vessants septentrionals dels massissos litorals de Montnegre i El Corredor, i les depressions del Vallès i la Selva, des de Sant Celoni a Hostalric i des d'Hostalric a Caldes de Malavella (ACA, 2002a).

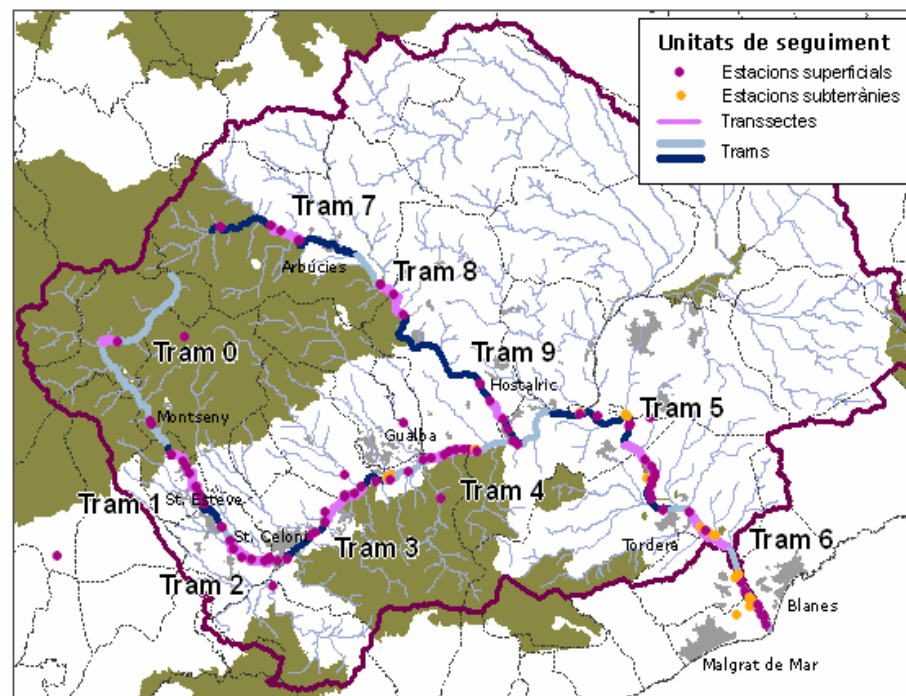
Mapa 1. Mapa d'ubicació de la conca de la Tordera, destacant el curs principal i la riera d'Arbúcies
Font: Elaborat a partir de Cazorla-Clarís, 2005.

UNITATS PER AL SEGUIMENT DE L'ESTAT SOCIOECOLÒGIC

El projecte de L'Observatori de la Tordera, ha considerat la **conca** com la unitat d'avaluació. Amb tot, les metodologies específiques de cada línia de seguiment determinen les seves unitats d'estudi específiques. En general en podem distingir les següents tipologies d'unitats de mostreig:

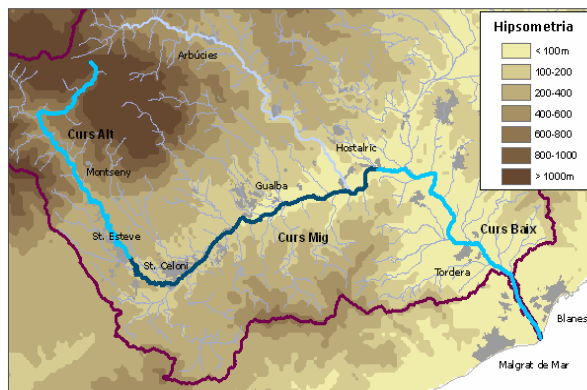
- o **Municipis:** Unitat de seguiment a la que fa referència l'avaluació dels aspectes de gestió i participació, percepció social i usos de l'aigua. Aquests municipis poden alhora estar classificats en *curs alt*, *mig* i *baix*. Destacar que no només s'inclouen aquells municipis estrictament dins dels límits hidrogràfics de la conca, sinó també aquells que fan un ús directe dels seus recursos hidrològics, principalment els ubicats als municipis de costa.
- o **Trams (o masses d'aigua superficials continentals):** Unitat de seguiment a la que fa referència l'estat ecològic de la xarxa fluvial i altres elements a nivell florístic i faunístic. Segons nomenclatura de la DMA, correspondria a les masses d'aigua superficials continentals de la conca de la Tordera (principalment riu Tordera i riera d'Arbúcies). Denominat del T0 al T9.
- o **Transsectes:** Unitats longitudinals de seguiment al llarg de l'espai fluvial dividides per segments i incloses dins d'un tram. Són emprades en el seguiment de la vegetació de ribera, ornitofauna i mastofauna. Denominats del R0 al R9.
- o **Estacions de seguiment:** Unitats puntuals de seguiment al llarg de l'espai fluvial incloses dins d'un tram. Emprades en el seguiment de invertebrats bentònics, flora aquàtica, amfibiofauna i hidrologia. Denominades de la E000 a la E999.

Mapa 2. Unitats de seguiment de l'estat socioecològic de la conca de la Tordera: Estacions superficials i estacions subterrànies
Font: Elaborat a partir del SIOT (2005)

RIU TORDERA

El curs principal que dona nom a la Conca és el riu **Tordera** que neix al massís del Montseny a Sant Marçal a 1100 metres d'altitud, entre el Turó de l'Home i el Matagalls desembocant al mar en un petit delta entre Malgrat i Blanes després de recórrer uns 61 km.

Mapa 3. Curs principal riu Tordera amb la divisió en curs alt, mig i baix
Font: Elaborat a partir del SIOT (2005)

El **curs més alt** (trams T0 i T1), transcorre pel Montseny zona declarada Reserva de la Biosfera i que al mateix temps és Parc Natural. Passa per un territori ben conservat tancat i abrupte que rep les aportacions de les rieres de la Castanya i de Sant Marçal a més de les aportacions de la riera de Collformic i Bascona.

Curs alt del riu Tordera, prop del pont de la Llavinia

Autor: Jordi Jubany

Al **curs mig**, (corresponent als trams T2, T3 i T4), la Tordera travessa la depressió Prelitoral en direcció SO-NE, una gran terrassa fluvial formada pels sediments aportats pel riu. En aquest tram rep per l'esquerra les rieres que vénen de la part oriental del Montseny (Pertegàs, Gualba, Breda i Arbúcies són les més importants) i per la dreta les rieres del Montnegre i Corredor, entre les que destaquen la de Vallgorguina, la d'Olinelles i la de Fuirosos. Es caracteritza per presentar una forta implantació industrial i urbana i per una elevada densitat d'infraestructures viàries. En aquest tram la Tordera es veu afectada per abocaments d'aigües residuals urbanes i industrials.

Autor: Jordi Jubany

Al curs mig del riu Tordera, la seva llera s'obre i el bosc de ribera és menys homogeni

Al **curs baix** (T5 i T6), iniciat a partir d'Hostalric, la Tordera rep per l'esquerra la Riera de Santa Coloma, que recull bona part de les aigües de la Selva i de les muntanyes que l'envolten (Massís de Cadiretes i Guillerics). En aquest tram, el riu travessa la serralada Litoral en sentit NO-SE, a través de zones agrícoles, desembocant a la Mediterrània entre Blanes i Malgrat formant un petit delta en regressió. El territori d'aquesta part sustenta una població turística de caràcter estacional i intensiu de densitat elevada. Aquest fet propicia que l'aquífer del curs baix es vegi intensament explotat per satisfer les demandes establertes per aquesta població.

Autor: Xavier Cazorla

Desembocadura del riu Tordera, on gran quantitat hi són presents a la plana deltaica

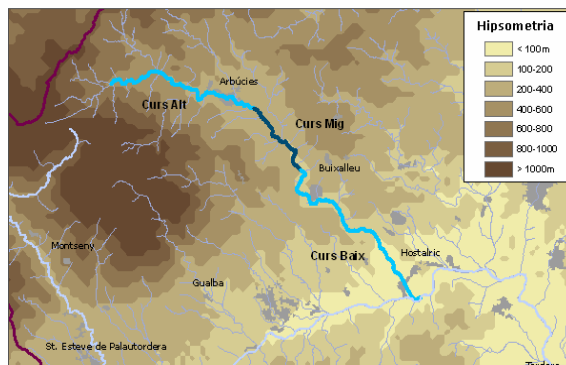

RIERA D'ARBÚCIES

L'àrea d'estudi del projecte de l'Observatori de la riera d'Arbúcies inclou tota la riera des del seu naixement al vessant est del Matagalls fins a l'aiguabarreig amb el riu Tordera, subdividida en 3 cursos (alt, mig i baix, corresponents als trams T7, T8 i T9 respectivament). El

tram alt s'estén des del naixement de la riera fins al nucli urbà d'Arbúcies; el tram mig des del nucli d'Arbúcies fins el Molí de n'Horta, i el tram baix des del Molí de n'Horta fins a l'aiguabarreig amb la Tordera.

El **curs alt** de la riera d'Arbúcies (corresponent al Tram T7), recorre des del seu naixement a Sant Marçal, al vessant est del Matagalls, sota el Coll de Sesportadores, fins a l'Estació Depuradora d'Aigües Residuals del municipi d'Arbúcies per l'espai del Montseny zona declarada Reserva de la Biosfera i que al mateix temps és Parc Natural. Discorre per terrenys abruptes i amb força pendent. Es caracteritza per presentar un tancat bosc en galeria, amb un clar predomini de la verneda, que fa que s'hi trobin nombrosos espais ombrívols i frescals.

Mapa 4. Curs riera Arbúcies amb la divisió en curs alt, mig i baix
Font: Elaborat a partir del SIOT (2005)

Riera d'Arbúcies al tram alt, aigües avall del molí del Regàs.

El **curs mig** de la riera d'Arbúcies (tram T8), recorre des de l'EDAR d'Arbúcies, a la sortida aigües avall del nucli urbà, avançant paral·lela a la carretera, fins al pont del Molí de n'Horta. En aquest tram l'orografia es suavitza, i el llit es difumina en algunes parts, trobant una riera heterogènia, la qual adopta una estructura més oberta i meandriforme, on la verneda segueix dominant, compartint l'espai amb infraestructures (ponts zones d'esbarjo, etc), i plantacions de plataners.

Riera d'Arbúcies al tram mitjà, aigües amunt del pont del Rieral (E033).

El **curs baix** de la riera d'Arbúcies (Tram T8), travessa la plana al·luvial de la subconca d'Arbúcies, des del pont del Molí de n'Horta fins a l'aiguabarreig amb la Tordera. Aquest curs, molt obert, es caracteritza per la desaparició del bosc de ribera, la presència de material al·luvial dipositat pel riu i un major nombre d'infraestructures, i activitats humanes com el ponts, polígons industrials, extraccions d'àrids, etc., essent una zona amb una aparent degradació de l'espai fluvial.

Fi del transecte R9, a l'alçada del pont de la via del tren BCN-Girona.

Activitats període 2003-2005: Aspectes generals

SISTEMA INTEGRAT DE SEGUIMENT DE L'ESTAT SOCIOECOLÒGIC¹ DE LA CONCA DE LA TORDERA

El procés de seguiment de l'estat socioecològic de la Conca de la Tordera estructurat en triennis segueix les següents fases:

Fase 1.- Identificació de l'Àrea d'Estudi

En primer lloc es determinen les zones de seguiment. Pel que fa a la xarxa fluvial, aquesta es segmenta pel seguiment d'estat ecològic, segons els següents criteris: elements geogràfics i hidromorfològics (artificials –embassaments- o naturals -confluència de tributaris-); àrees protegides; i canvis de qualitat biològica i fisicoquímica o hidromorfològica. A partir de la DMA s'ha incorporat el criteri de la *tipologia fluvial*². Pel que fa al seguiment social, la segmentació emprada de la conca és l'àmbit municipal i comarcal.

¹ El terme **socioecològic** (referit a un sistema), treballat per autors com Gallopin (2001) o Holmes (2005) pretén il·lustrar la interdependència dels sistemes socials i ecològics (naturals), fenomen que es posa de rellevància particularment en les dinàmiques d'una conca hidrogràfica. Altres autors han denominat aquesta interacció com a *sistemes humans-ambientals* (Turner et al., 2003), *sistemes ecosocials* (Waltner-Toews et al., 2003), o *sistemes socials-ecològics* (Folke et al., 2005), amb diferències subtils entre aquestes conceptualitzacions però que mantenen el rerefons de la visió híbrida. A efectes d'aquest treball l'*estat socioecològic* o els *indicadors d'estat socioecològic*, fan referència a aquells indicadors que determinen la qualitat dels sistemes naturals i dels sistemes socials, així com de les seves interaccions (dinàmiques i processos).

² La **tipificació fluvial** a les CIC ha estat elaborada a partir de variables hidrològiques, morfomètriques, geològiques i climàtiques, i se centra en la classificació de grups de rius amb unes condicions naturals ambientals homogènies i, per tant, amb una estructura i funcionament de l'ecosistema similar en condicions sense alterar, per això en aquesta classificació no s'han tingut en compte ni l'activitat humana ni aquells descriptors modificats o fruit d'aquesta.

Fase 2.- Definició del Programa de seguiment segons línies de recerca

Per cada línia de recerca, s'estableixen uns objectius a nivell de seguiment (i/o estudis complementaris), així com una calendarització de les campanyes de monitoratge, tot recollit en una proposta d'activitats. En aquesta fase, es defineixen tanmateix les metodologies específiques que s'empraran (o les adaptacions i millores) tot i avançant cap a un procés d'integració per mitjà de periòdiques reunions i tallers entre els investigadors.

Fase 3.- Obtenció de dades amb buidatge bibliogràfic i recollida de dades de camp

Un cop revisats o elaborats els estudis de base més rellevants sobre la zona, es porten a terme les campanyes de monitoratge, que, depenent de la línia de seguiment considerada, poden ser entre dues o tres per any (seguiment estat ecològic), amb la finalitat de recollir la variabilitat intranual (estacional), informació que podrà ser comparada amb l'obtinguda al llarg dels anys (variabilitat interanual). En el cas del seguiment social, les variabilitats intranuals no són tan rellevants, per això només es porta a terme una intensiva campanya bianual.

Autor: Lluís Benejam

Això segons autors com Bailey *et al.* (1998) permet, a partir de l'anàlisi dels referents en cada tipus fluvial, la qualificació de la pertorbació d'origen antropogènic de manera ajustada, i concretar els programes de mesures per a la recuperació d'aquests ambients i assolir, o conservar, com a mínim el bon estat ecològic, segons estableix la DMA. A la conca de la Tordera podem distingir **3 tipologies fluvials**. Domina la corresponent a "*rius mediterranis de cabal variable*" (curs mig i baix del riu Tordera, i riera de Santa Coloma), en segon lloc la de "*rius de muntanya mediterrània silícica*", al tram alt de la Tordera, i les rieres tributàries), i finalment una petita secció que correspon a "*rius de muntanya humida silícica*" al tram més alt de la riera de Gualba (Munné i Prat 2004).

Fase 4.- Anàlisi de les dades i buidat en el Sistema d'Informació

Un cop obtinguda la informació, s'analitzen les dades de camp que permetin elaborar els corresponents indicadors o índexs, i s'incorporen al *Sistema d'Informació de l'Observatori de la Tordera (SIOT)*. A partir d'aquesta informació es disposa d'un ampli coneixement sobre l'estat ecològic i la sostenibilitat de la conca tenint en compte tant la *variabilitat geogràfica* (Sistema d'Informació Geogràfica) com la *variabilitat temporal* (Base de dades amb sèries estacionals-anuals).

Fase 5.- Establiment d'interfases ciència-política-societat: Elaboració d'Informes, materials de difusió i processos d'aprenentatge

A partir de la informació analitzada, s'elaboren diferents tipus de productes en funció del públic objectiu i la seva finalitat. Es treballa doncs amb diversos *nivells d'informació*, orientats a variats *processos d'aprenentatge*. Alguns dels materials elaborats són: els informes de seguiment, o preceptius i fitxes de síntesi destinats a les administracions públiques; els articles, ponències i altres materials acadèmics (nivell pregradual i postgradual), orientats a l'àmbit acadèmic-científic; així com materials de difusió i divulgació per a un públic ampli: xerrades, exposicions, pàgina web, etc. Val a dir que el tipus de missatge intenta ser coherent amb els predicaments de la DMA, tant pel contingut (àmbits temàtics), com pel format (assignació colorimètrica als rangs de qualitat ambiental), malgrat no es limita a les qüestions que recull aquesta directiva.

Fase 6.- Revisió dels objectius, metodologies i materials elaborats a partir de la interacció amb els actors

De manera continua durant totes les fases s'avalua l'assoliment dels objectius, així com la necessitat d'adaptació, bé de les metodologies, bé del tipus de resultats (o productes) obtinguts. La finalitat és desenvolupar un procés d'avaluació ambiental integrada que sigui científicament contrastada, políticament rellevant i alhora d'interès social.

Aquestes fases poden ser sintetitzades en tres etapes, com veurem en la figura que presentem a continuació, segons les etapes corresponents a una Avaluació Ambiental Integrada (AAI):

1. **Estructuració del problema**
2. **Anàlisi dels resultats**
3. **Comunicació**

SISTEMA INTEGRAT DE SEGUIMENT DE L'ESTAT SOCIOECOLÒGIC¹ DE LA CONCA DE LA TORDERA

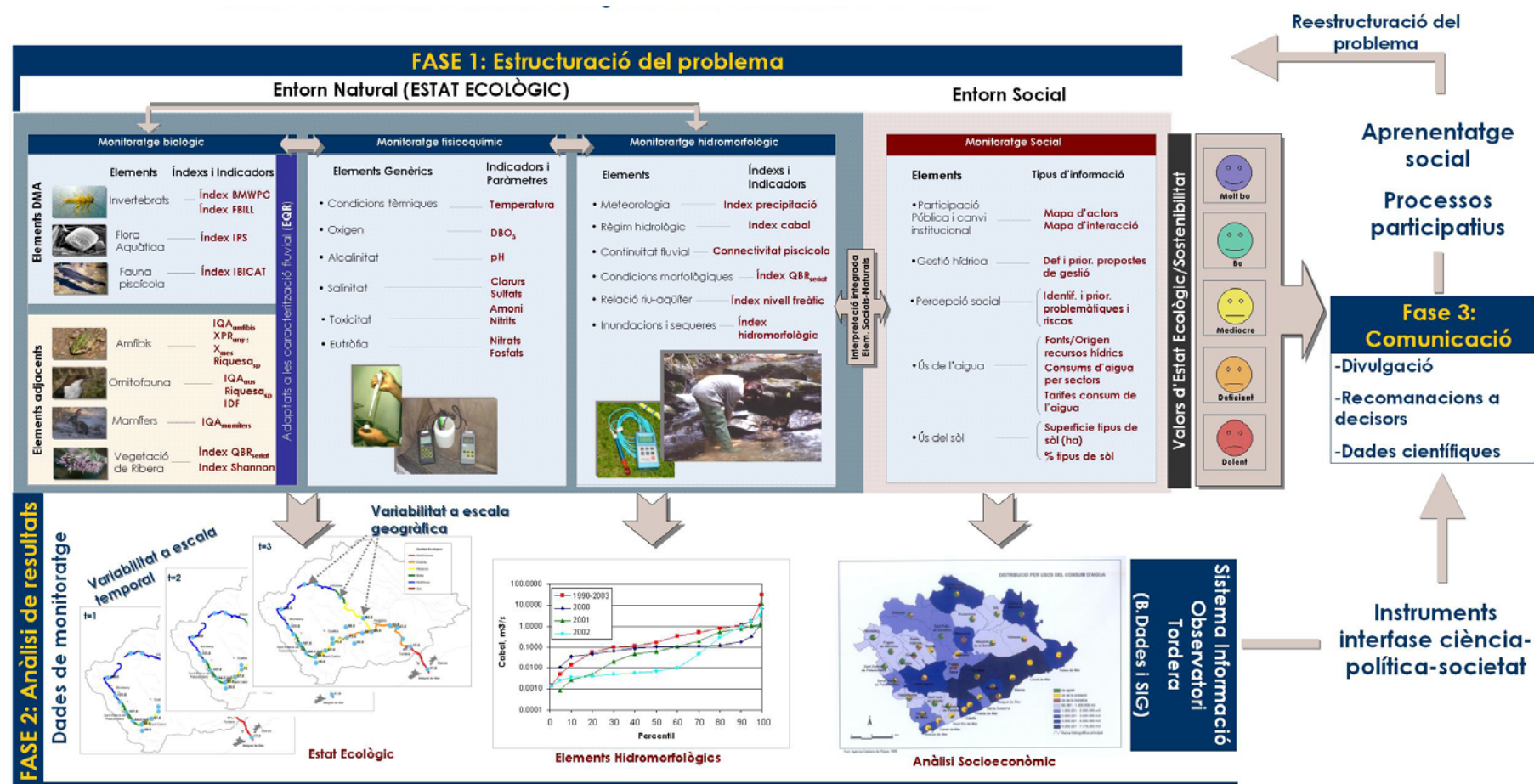

Figura 1. Sistema Integrat de seguiment de l'estat socioecològic de la conca de la Tordera.
Font: Cazorla-Clarísó (2005)

TREBALLS DE SEGUIMENT I RECERCA

L'Observatori ha establert el seguiment de la qualitat i el grau de sostenibilitat de la conca a partir de diferents elements que s'estructuren per línies de recerca. Com comentàvem en la descripció de les etapes del projecte, el nombre i tipologia d'aquestes línies ha anat variant i ampliant-se de forma dinàmica. Avui en dia, podem distingir-ne dos tipus principals de recerques. Aquelles que fan referència a l'estat ecològic³ de la xarxa fluvial, i aquelles que fan referència al seguiment de *percepció social, de gestió i usos*. A continuació s'enuncien cadascuna de les línies de seguiment que posteriorment es descriuen breument:

³ El concepte d'**Estat Ecològic** és introduït pel text normatiu de la DMA, i sorgeix com a element clau de mesura per a l'anàlisi de la qualitat dels sistemes aquàtics i la seva gestió, on s'integra la visió del seu estat de salut (una expressió de l'estructura i funcionament dels ecosistemes). Aquest concepte apareix a la legislació catalana (Llei 6/1999, i el text refós de la legislació en matèria d'aigües de Catalunya, el Decret Legislatiu 3/2003 de 4 de novembre), i s'ha transposat a la normativa estatal (Llei 46/1999, el text refós de la Llei d'Aigües 1/2001 de 20 de juliol, modificat per la Llei 62/2003 de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social). Amb tot, el procediment i els protocols per a la mesura de l'estat ecològic, està en ple desenvolupament i discussió (Munné i Prat, 2005).

Seguiment de l'Estat Ecològic

1. Elements Biològics

- A. Invertebrats Bentònics (macroinvertebrats)
- B. Flora aquàtica (diatomees)
- C. Vegetació de Ribera
- D. Fauna piscícola
- E. Amfibiofauna
- F. Ornitofauna
- G. Mastofauna

2. Elements Hidromorfològics

- A. Règim hidrològic: quantitat i dinàmica del flux; connexió amb les aigües subterrànies (relació riu-aquífer)
- B. Continuitat fluvial
- C. Condicions morfològiques: Fondària i amplada (ecohidràulica); substrat; estructura de la ribera

3. Elements Físicoquímics

- A. Genèrics: Temperatura, Oxigen dissolt, Sals (conductivitat), Acidificació (pH, alcalinitat), Nutrients

Seguiment de la Dimensió Social dels recursos hídrics i l'Ús del Sòl

4. La dimensió social dels recursos hídrics

- A. Usos dels recursos hídrics:
 - La demanda hídrica
 - Les fonts de recursos hídrics
 - La percepció dels usos de l'aigua
- B. La participació i gestió dels recursos hídrics:
 - El marc institucional i la participació
 - Les problemàtiques socioecològiques
 - Prioritats i respostes

5. Usos del Sòl (cada 5 anys, no elaborat en etapa 2003-05)

Seguiment de l'Estat Ecològic a la Conca de la Tordera

Des d'un punt de vista procedimental el seguiment de l'Estat Ecològic al projecte de L'Observatori fa referència d'una banda, tant al monitoratge d'aquells elements que la Directiva Marc de l'Aigua considera a les seves guies d'implementació (EC, 2003d), corresponent al seguiment d'*elements biològics* (invertebrats bentònics, flora aquàtica, i fauna ictiològica), *elements hidromorfològics* (règim hidrològic, continuïtat del riu i condicions morfològiques), i *elements fisicoquímics* (paràmetres genèrics i contaminants específics); però alhora també inclou altres elements biològics que considera rellevants (bioindicadors), principalment per determinar l'estat del patrimoni natural associat als entorns fluvials, així com les pressions i els impactes i processos de canvi ambiental global que s'hi donen cita a la conca. Entre aquests s'estudien l'amfibiofauna, l'ornitofauna, la mastofauna, i la vegetació de ribera (Boada et al., 2003).

El Monitoratge de l'Estat Ecològic i la Directiva Marc de l'Aigua

L'Observatori ha seguit molt d'aprop el desenvolupament metodològic que de forma coherent a la implementació de la DMA, l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA), entitat amb la competència de la planificació, gestió i seguiment de les masses d'aigua a Catalunya i els seus recursos associats, ha anat desenvolupant durant els darrers anys. És així com a inicis de 2006, estava previst disposar de la major part de protocols per al seguiment de l'estat ecològic i químic de les masses d'aigua catalanes. Per avançar en aquesta tasca, L'Observatori ha emprat mètodes i indicadors contrastats en alguns casos i desenvolupat de propis en d'altres, complementant i integrant la informació obtinguda, i representant-la d'una manera visual que faciliti la comprensió i la divulgació.

Arrel d'aquesta tasca prèvia desenvolupada, durant el període 2006-2008, la conca de la Tordera, per mitjà del 'equip de L'Observatori, esdevindrà conca pilot per a testar els diferents protocols que l'ACA disposa com a part del **Pla de Seguiment i Control (PSC)** des les masses d'aigua a Catalunya, i molt particularment aquells que fan referència a la classificació de l'estat ecològic de les masses d'aigua superficials.

Representació dels resultats del seguiment

Els resultats de les campanyes de seguiment d'estat ecològic amb la finalitat de facilitar les interfases de difusió dels resultats i el seu ús en la presa de decisions de gestió i planificació es presenten seguint un esquema de rangs de qualitat, que representa la informació obtinguda a partir dels diferents índexs, indicadors i paràmetres. Aquests rangs, seguint les indicacions que fan les guies per a la implementació de la DMA concretament per al monitoratge d'indicadors (EC, 2003d) es mostren en una escala colorimètrica que oscil·la entre el blau (Estat Molt Bo), i el vermell (Estat Dolent) segons mostra la següent figura. Val a dir que aquest format ha estat també adaptat per l'Agència Catalana de l'Aigua per la presentació dels seus treballs, com mostra el document IMPRESS que caracteritza les Pressions i els Impactes sobre les masses d'aigua definides, establint quines d'elles estan en risc d'incompliment dels objectius de la DMA per a l'any 2015. (ACA, 2005a). En apartats posteriors i específicament per a cada línia de recerca es determinen les equivalències entre escala de colors i grau de qualitat o estat ecològic.

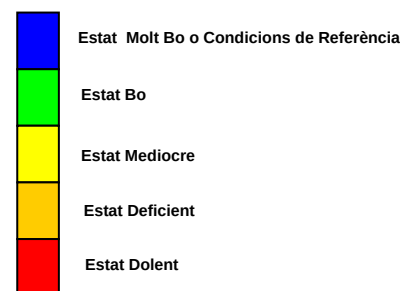

Figura 2. Classificació de l'Estat Ecològic basat en el Rang de Qualitat Ecològica segons la DMA 2000/60/CE.
Font: Modificat a partir de EC, 2003d.

1. Elements Biològics

1A)

Invertebrats Bentònics (macroinvertebrats)*

Descripció	 Els macroinvertebrats bentònics són un ampli grup d'animals invertebrats bons bioindicadors de la qualitat biològica de les aigües i del substrat dels rius i rieres de la conca a microescala, ja que molts s'han adaptat a viure en unes condicions ecològiques molt particulars, són sensibles als canvis que pateix el seu hàbitat i solen ser força sedentaris i de vida relativament llarga, d'altra banda, no són difícils d'identificar.		
Objectiu	Detectar les tendències del sanejament i evolució de la qualitat de les aigües dels cursos fluvials segons la riquesa i el desenvolupament de les comunitats de macroinvertebrats.		
Dades disponibles	1996-2005	Exigit per la DMA	Sí
Campanyes anuals i unitats de seguiment	2 campanyes (Primavera i Estiu). 24 Estacions (15 al riu Tordera, 11 a les rieres tributàries)		
Índex i Indicadors	Índex BMWPC i Índex FBILL		

*Equip de recerca: Jordi Jubany (Ajuntament St. Celoni)

1B)

Flora aquàtica (diatomees bentòniques)*

Descripció	 Les diatomees bentòniques atesa la seva petita mida i elevada taxa de reproducció, responen sensible i ràpidament a canvis en el seu medi, de manera que reflecteixen els impactes que es donen a micro i mesoescala. Per tant són bon bioindicadors de les variacions de l'estat físicoquímic de l'aigua, i la qualitat biològica dels rius. Degut a la seva natura microscòpica les alteracions de les característiques físiques del riu (variacions del cabal i de la velocitat de l'aigua o canvis en la granulometria del llit del riu) els afecten en menor mesura que a altres organismes com el macroinvertebrats.		
Objectiu	Detectar les l'evolució de la qualitat de les aigües dels cursos fluvials a micro i mesoescala a partir de la diversitat específica de les comunitats de diatomees bentòniques.		
Dades disponibles	2001-2005	Exigit per la DMA	Sí
Campanyes anuals i unitats de seguiment	2 campanyes anuals (Primavera i Estiu). 24 Estacions (15 al riu Tordera, 11 a les rieres tributàries)		
Índex i Indicadors	IPS (Índex de Polusensibilitat Específica). Anteriorment també s'obtenia l'índex IBD		

*Equip de recerca: Joan Gomà (Universitat de Barcelona)

1C)

Fauna piscícola*

Descripció

Els peixos són organismes de major longevitat i cicle vital llarg (en comparació a invertebrats) de manera que reflecteixen els la **degradació ambiental i els impactes** que es produeixen a meso i macroescala. visibilitat. La seva fàcil visibilitat, així com la facilitat d'ús i interpretació (la seva taxonomia està més resolta i l'ecologia i tolerància ambiental de les espècies ictiològiques es coneix molt bé.

Objectiu

Detectar canvis en el temps i en l'espai de la composició de la comunitat de peixos i l'abundància relativa de cada espècie per tal de determinar una degradació o millora de l'ecosistema fluvial.

Dades disponibles

2001-2005

Exigit per la DMA

Sí

Campanyes anuals i unitats de seguiment

3 campanyes anuals (Primavera, Estiu, i Tardor). 10 Transsectes (1 a cada tram del riu Tordera i la riera d'Arbúcies)

Índex i Indicadors

IBI (Índex d'Integritat Biòtica). Actualment s'estan portant a terme els treballs de prova i millora de l'Índex IBICAT per la seva futura aplicació a les CIC.

Altres paràmetres

Descripció de l'Hàbitat Fluvial

*Equip de recerca i col·laboradors: Emili García-Berthou, Lluís Benejam, Joaquim Carol, Josep Benito, Miguel Clavero i Lluís Zamora. (Universitat de Girona)

1D)

Amfibiofauna*

Descripció

El seguiment a mitjà o llarg termini de les comunitats d'amfibis d'un curs fluvial com el que desenvolupa L'Observatori és un cas inèdit a la Península Ibèrica. La posició dels amfibis en les xarxes tròfiques riberenques, els fa esdevenir un grup molt adequat per a complementar el seguiment d'altres comunitats biològiques que s'està duent a terme especialment: la vegetació, els macroinvertebrats aquàtics, els peixos i alguns ocells depredadors associats a ambients riparis (ardèides, blauet...). Tanmateix, la comparació amb altres paràmetres ambientals (qualitat físico-química de l'aigua, usos de l'aigua, usos i fragmentació del territori...) pot permetre arribar a tipificar el paper bioindicador de les espècies d'amfibis més comunes de la conca. Per al seguiment s'empra la metodologia de Punts d'Escolta (localització per mitjà del cant), i el Mostreig Exhaustiu (per a femelles i urodels).

Objectiu

Avaluar l'evolució de la qualitat ambiental de la conca, i comprendre la dinàmica poblacional dels amfibis en un sistema fluvial sotmès a pertorbacions establint índexs d'estat ecològic i/o un conjunt de bioindicadors.

Dades disponibles

2002-2005

Exigit per la DMA

No

Campanyes anuals i unitats de seguiment

4 campanyes anuals (Primavera). 42 Estacions (Distribuïdes entre els 7 Trams del riu Tordera i 3 Trams de la Riera d'Arbúcies)

Índex i Indicadors

IQATram_{any} (Índex Quilomètric d'Abundància), IQA_{fem}tram_{any} (Índex Quilomètric d'Abundància de femelles), R_{♂/♀}tram_{any} (Sex ratio), XPR_{any} (Mitjana anual de Primavera) X_{mes} (Mitjana mensual) %Pany (Percentatge de punts d'escolta amb Presència), R_{sp} (Riquesa d'amfibis)

Presència de *Rana perezi*, *Salamandra salamandra* i *Bufo bufo*; % Presència *Rana perezi*/sps

Altres paràmetres

Humitat relativa (%), Velocitat del vent (km/h), Temperatura (°C), Nuvolositat, Distribució de les espècies, Estadi del cicle de vida

*Equip de recerca i col·laboradors: David Carrera, Daniel Villero, Santi Pérez

1E)

Ornitofauna*

Descripció

El fet que les aus ocupin els darrers esglaons de la xarxa tròfica i que estiguin presents a la major part de medis els fa ser un bon indicador ambiental. La seva mida relativament gran i la seva fàcil detecció visual i auditiva en facilita aquest fet de forma que aquests darrers anys les aus s'han començat a emprar com a bioindicadors de l'estat de conservació d'alguns rius a la península Ibèrica. L'Observatori, en relació a aquest grup, estudia l'evolució al llarg dels anys d'alguns paràmetres de la comunitat ornítica, diversitat i riquesa, i proposa nous índex de la qualitat de l'entorn ripari. Es fa especial atenció a l'evolució de les poblacions d'ocells més lligades al medi fluvial i al bosc de ribera.

Objectiu

Avaluar l'evolució de la qualitat ambiental de la comunitat ornítica a la conca, tot i descrivint la seva evolució i les possibles causes, alhora que es relaciona aquesta informació amb l'obtinguda per altres línies de recerca de L'Observatori per mitjà de l'establiment d'índexs i indicadors de l'estat ecològic.

Dades disponibles

1997-2005

Exigit per la DMA

No

Campanyes anuals i unitats de seguiment

4 campanyes anuals (Hivern, Primavera 1, Primavera 2, Estiu). 10 Transsectes (Distribuïts entre els 7 Trams del riu Tordera i els 3 Trams de la Riera d'Arbúcies)

Índex i Indicadors

IQAaus (Índex Quilomètric d'Abundància), **Índex de diversitat de Shannon**, **Riquesa**, **IDF** (Índex de Dominància Fluvial), **IQAF** (Índex Quilomètric d'Abundància de totes les espècies Fluvials), **IQABR** (Índex Quilomètric d'Abundància de les espècies lligades a Bosc de Ribera), **Índex quilomètric d'abundància del blauet** (*Alcedo atthis*)

*Equip de recerca: Enric Badosa, Daniel Burgas

1F)

Mastofauna*

Descripció

Els mamífers són d'un grup zoològic de primer ordre amb una important funció indicadora, que permeten **complementar l'avaluació de l'estat general dels ecosistemes de ribera i del seu nivell de qualitat**: exerceix com a bon bioindicador ja que ocupa diversos nínxols en la xarxa tròfica, es poden reconèixer amb facilitat, i són detectables a partir de rastres. Amb tot, aquest grup és força divers, pel que fa a llurs característiques generals (biometria, alimentació, hàbits...), per la qual cosa les metodologies d'estudi són bastant diferents segons el tàxon (macro i micromamífers). Aquest fet fa complex establir un sistema de monitoratge a llarg termini, tal és així que actualment algunes metodologies encara es troben en revisió i consolidació. Alguns estudis previs que s'estàn desenvolupant al sí de L'Observatori fan referència a l'inventari, distribució i estat de les poblacions de petits mamífers no voladors (insectívors i rosegadors) i de quíropters, per a determinar l'interès de fer un seguiment a llarg termini d'aquest grup.

Objectiu

Avaluació de l'ecosistema de ribera per mitjà d'espècies de mamífers (macro i micro) indicadores de l'estat d'ambients aquàtics, i fer-ne un seguiment de la seva evolució, estat, abundància i distribució, detectant la seva presència a la conca de la Tordera.

Dades disponibles

1998-99, 2001-2003, 2005

Exigit per la DMA

No

Campanyes anuals i unitats de seguiment

Període 2001-2003 (Seguiment de Macromamífers): 1 campanya anual (Tardor). 7 Transsectes (Distribuïts als 7 Trams del riu Tordera).
Període 2003-2005 (Inventari de Micromamífers): Petits mamífers no voladors (insectívors i rosegadors i quíropters).

Índex i Indicadors

IQAmamífers (Índex Quilomètric d'Abundància)
Distribució de les poblacions

*Equip de recerca i col·laboradors: Antoni Arrizabalaga, Carles Flaquer, Ignasi Torre i Alexis Ribas (Museu de Granollers), Iago Otero Armengol (Universitat Autònoma de Barcelona)

1G)

Vegetació de Ribera*

Descripció

La vegetació de ribera influeix decisivament en la **dinàmica hidrològica** (emmagatzematge hídric, retenció d'aigua i sediments, disminueix velocitat d'avinguda, millora la recàrrega dels aqüífers, i contribueix a l'estabilitat de les lleres reduint el risc d'erosió) en el **funcionament ecosistemàtic** (refugis per a fauna, font de matèria i d'energia, pot esmorteir l'eutrofització, actuen de corredors biològics) i té una important **repercussió socioeconòmica** en els medis fluvials (estalvi de grans inversions pel manteniment del llit i una garantia de recursos naturals, aigua, sòl, vegetació i fauna ripària). El seu estudi permetrà conèixer millor el grau de qualitat ambiental i sostenibilitat de la conca.

Objectiu

Establir una valoració qualitativa de l'estat actual dels boscos de ribera dels cursos fluvials de la conca de la Tordera, proporcionant informació complementària sobre les característiques de la vegetació ripària i detectant les tendències de canvi en la vegetació de ribera a llarg termini amb l'ús d'índexs i indicadors.

Dades disponibles

1999, 2002-2005

Exigit per la DMA

Només elements hidromorfològics

Campanyes anuals i unitats de seguiment

2 campanyes anuals (Primavera i Estiu). 10 Transsectes conformats per segments, i Estacions de monitoratge (Distribuïts en 7 Trams del riu Tordera i 3 Trams a la Riera d'Arbúcies).

Índex i Indicadors

Índex QBRseriat (Índex de Qualitat del Bosc de Ribera aplicat a transsectes)

Índex de Shannon-Wiener

Identificació i distribució d'espècies invasores

Identificació i distribució d'altres espècies indicadores (ruderals, nitròfiles)

*Equip de recerca: Sònia Sánchez (Universitat Autònoma de Barcelona) i Gerard Pié

2. Elements Hidromorfològics

2A)		Hidrologia*	
Descripció		La variable hidrològica, pel fet de tractar-se d'un sistema fluvial, és rellevant en molts àmbits: des de la seva quantitat/qualitat fins a la demanda que ha de satisfer. Així es fa el seguiment dels factors estrictament hidrològics referents a les aigües superficials (cabal, qualitat) i subterrànies (nivell freàtic) reconeixent que formen part d'un únic recurs i que la relació riu-aqüífer és especialment important en l'avaluació dels recursos hidrològics a la Tordera. Tanmateix es fa el seguiment meteorològic a partir de les diferents estacions ubicades a la conca.	
Objectiu	Caracteritzar a través d'un seguiment periòdic les variables hidrològiques a la conca de la Tordera, valorant el seu estat i la seva evolució espacial i temporal, proporcionant alhora elements sobre l'estat de les aigües que puguin ésser integrats en les valoracions dels elements biològics i socials, i complementin les observacions realitzades en aquests àmbits per mitjà de diferents índexs i indicadors.		
Dades disponibles	- Meteorologia i Cabal (sèries variables XAC i ACA entre 1950 i 2005, depenent paràmetre i estació) - Relació riu-aqüífer: 2003-2005	Exigit per la DMA	Si
Campanyes anuals i unitats de seguiment	- Dades de cabal: periodicitat anual. Estació aforament a riu Tordera EA15 (St. Celoni) i EA89 (Fogars, en reconstrucció); a la Riera Arbúcies (EA56), i Riera Sta. Coloma (EA81) - Relació riu-aqüífer: 18 pous de l'aqüífer al fluvial superior de la Tordera.		
Índex i Indicadors	Índex de precipitació , Índex de cabal (cabals de manteniment), Índex de nivell freàtic (relació riu-aqüífer), Indicadors d'alteració hidrològica (IHA) (previst 2006-2008)		
Altres estudis	Balanz aportacions d'aigües naturals i antròpiques (EDARs i indústries) al Tram mig del riu Tordera		

*Equip de recerca: Josep Mas-Pla, Clara Llebot, Bibiana Sala, Cèsar Negre, Anna Menció (Universitat Autònoma de Barcelona)

2B)		Continuïtat fluvial i Condicions morfològiques*	
Descripció		En la determinació de la qualitat de l'entorn de ribera, la continuïtat fluvial i les condicions morfològiques són de gran importància. Pel que fa a continuïtat fluvial es valora la inexistència de barreres artificials amb algun tipus d'incidència sobre la mobilitat dels organismes o el pas d'aigua i sediments. En quant a les condicions morfològiques , es valora el grau de naturalitat del domini fluvial, és a dir, llera i marges fluvials (riba i ribera). Val a dir que aquests aspectes s'estudien a l'Observatori inclosos en diferents línies de recerca (vegetació de ribera, seguiment hidromorfològic, etc.).	
Objectiu	Establir una valoració qualitativa de l'estat actual de la xarxa fluvial pel que fa a la seva funció com a connectors biològics (continuïtat fluvial), així com el grau de naturalitat del domini fluvial (llera, riba i ribera).		
Dades disponibles	1999, 2002-2005	Exigit per la DMA	Si
Campanyes anuals i unitats de seguiment	Índex QBRseriat: 1 campanya anual (Primavera i Estiu). 10 Transsectes conformats per segments (distribuïts en 7 Trams del riu Tordera i 3 Trams a la Riera d'Arbúcies).		
Índex i Indicadors	Estructura de la zona de ribera (Índex QBRseriat i Naturalitat de la ribera segons els usos de l sòl) Estructura i substrat de la llera (Grau d'endegament de la llera i IHF) (previst per a etapa 2006-2008) Índex de continuïtat fluvial - ICF (previst per a etapa 2006-2008)		

*Equip de recerca: Josep Mas-Pla, Bibiana Sala, Sònia Sánchez, (Universitat Autònoma de Barcelona)

3. Elements Físicoquímics

3A)

Elements Físicoquímics: Paràmetres genèrics*

Descripció

Per a l'avaluació i seguiment de la **qualitat físicoquímica** de les aigües superficials, els indicadors usats reflecteixen les condicions generals del sistema en quant als elements de qualitat considerats: *càrrega orgànica*, *càrrega de nutrients* (nivell d'eutrofització -fosfats i nitrats-, i toxicitat -amoni i nitrits) i *salinitat* (clorurs i sulfats) en les aigües. Pel que fa als paràmetres estudiats, s'identifiquen tant els factors de **variabilitat espacial** (al llarg dels cursos fluvials), com de **variabilitat temporal** (donada la importància de l'estacionalitat en el règim d'aquests rius mediterranis i l'afectació del seu quimisme). En relació a aquests factors, un dels conceptes importants que s'ha considerat en els darrers estudis a la Tordera fa referència al **factor de dilució** en el que es relaciona la càrrega hidroquímica del riu i el cabal.

Objectiu

Avaluar la qualitat físicoquímica de les aigües superficials de la Conca de la Tordera, en quant a càrrega orgànica, càrrega de nutrients i salinitat, identificant els factors de la variabilitat espacial i temporal.

Dades disponibles

1996-2005

Exigit per la DMA

Si

Campanyes anuals i unitats de seguiment

- *Complementari a l'hidrologia*: Seguiment mensual. 15 estacions (10 Estacions de monitoratge al riu Tordera i 5 Estacions a la riera d'Arbúcies).
- *Complementari a macroinvertebrats*: 2 campanyes (Primavera i Estiu). 24 Estacions (15 al riu Tordera, 11 a les rieres tributàries)

Índex i Indicadors

Índex Nutrients (Nivells de nitrats i amoni)
Toxicitat (Nivells d'amoni i nitrit)
Eutròfia (Nivells de nitrats i fosfats)
Salinitat (conductivitat i clorurs)

Altres paràmetres

- *Hidrologia*: Temperatura, pH, Bicarbonat, Sulfat, Duresa, Calci, Magnesi, Sodi, Potassi.
- *Macroinvertebrats*: Temperatura, pH, DBO5, Oxigen dissolt.

*Equip de recerca: Josep Mas-Pla, Clara Llebot, Jordi Jubany, Servei d'Anàlisi Química (UAB).

Seguiment de la Dimensió Social dels recursos hídrics i Usos del Sòl

El seguiment de la dimensió social de l'ús de l'aigua es concep amb l'objectiu de generar i posar a l'abast del públic un conjunt d'informació provinent dels propis actors de la conca de la Tordera que, complementant el coneixement d'altres línies contribueix a caracteritzar i entendre les relacions socioecològiques de la realitat de la conca. En concret, es vol abastar les percepcions, els interessos i les demandes

socials de l'univers de La Tordera en relació als seus recursos hídrics per oferir més elements de reflexió i altres dimensions del coneixement (local, sectorial...) que poden contribuir a millorar-ne la seva planificació i la gestió per, en darrer terme, acostar-se a un model de Gestió i Planificació Integrada dels Recursos Hídrics (GPIRH).

4. La dimensió social dels recursos hídrics

4A)		Usos dels recursos hídrics*	
Descripció		Aquesta línia pretén fer un seguiment de l'evolució temporal i la distribució espacial dels usos dels recursos hídrics a la Conca. S'ha organitzat en tres seccions: a) <u>Demanda hídrica</u> : Es busca conèixer els consums dels diferents usuaris de l'aigua (agrícola, industrial i domèstic) i quina ha estat la seva evolució i les previsions de futur; b) <u>Les fonts</u> : La disponibilitat de l'aigua i l'origen d'aquesta és una altra qüestió que es tracta dins d'aquest apartat; c) <u>La percepció social dels usos</u> : Mitjançant el coneixement de la seva percepció i el seu contrast amb les dades subministrades pels organismes oficials es pot oferir informació que permeti orientar les campanyes de comunicació i educació ambiental per millorar el coneixement dels recursos hídrics, així com la planificació i gestió dins d'aquest àmbit.	
Objectiu	Avaluar a nivell espacial i temporal l'evolució dels usos dels recursos hídrics i la seva percepció a la Conca de la Tordera per mitjà del seguiment de la demanda hídrica, les fonts i disponibilitat per a l'abastament d'aigua, així com la percepció social d'aquests usos.		
Dades disponibles	Dades tributàries de consum: - a- Dades en baixa de la xarxa pel sector industrial i el sector domèstic. Sèrie 2001-2004. Municipis àrea d'estudi. - b- Fonts pròpies. Dades Pla d'Abastaments de Catalunya (PABCAT, en procés de publicació) - a- Cabals totals i per sectors. Dades en alta. Dades del PABCAT (2003) per a municipis de l'àrea d'estudi. - b- Origen de l'aigua per municipis (subterrània, superficial, dessaladora). (2003). - c- Població per municipis: població màxima i flotant. (2003 i previsió futura). - d- Consums "Cabals dins de xarxa en alta" previstos per anys 2015 i 2025.		Exigit per la DMA i Trasposat a legislació catalana S'ha d'elaborar una diagnosi completa de la demanda, fonts de recursos hídrics, i evolució per a l'elaboració dels Pla de Gestió de Conca.
Campanyes i unitats de seguiment	1 campanya bianual. 36 municipis (25 intraconca Tordera, i 11 litorals i prelitorals fora de Conca)		
Tipus d'informació i Indicadors	• Demanda hídrica: Demanda total per sectors (domèstic, industrial i agrícola), Consum domèstic en baixa per habitant, Evolució del consum (Taxa d'increment), Previsions d'increment de consum (2003/2015), Previsions d'increment de consum (2003/2025) • Estructura territorial: Dispersió urbana • Origen de l'aigua: Procedència de l'aigua (conca, dessaladora, aqüífers ext. Ter) • Percepció de la demanda hídrica: Percepció del consum per usos • Percepció de l'eficiència en el consum: Necessitat d'establir programes d'eficiència		

*Equip de recerca: Elisabet Roca, Arnau Urgell (UAB), Montse Ventura (UdG).

4B)

Participació i Gestió del Recursos Hídrics*

Descripció

Amb aquesta línia de recerca L'Observatori pretén donar a conèixer el grau de participació i les necessitats i interessos dels actors socials que intervenen o haurien d'intervenir en la gestió de l'aigua i l'entorn fluvial. També descriuen aquells elements crítics o prioritaris a la conca de la Tordera sota un punt de vista hídric, per mitjà de la descripció de:

a) El context institucional i la participació dels diferents actors en la gestió dels recursos hídrics; b) Les problemàtiques socials i ecològiques vinculades a aquests recursos a nivell de perturbacions (sequeres, inundacions, etc.) i impactes (degradació del medi, contaminació, etc.) i, c) Les prioritats i respostes (a nivell de propostes de gestió i escenaris de futur) que tenen els diferents usuaris.

Objectiu

Avaluar el grau de participació i gestió dels diferents actors de la Conca de la Tordera en relació als recursos hídrics, per mitjà de l'estudi i seguiment del context institucional, les problemàtiques i les prioritats que caracteritzen aquest entorn.

Dades disponibles

- Premsa: 1990-2002 i 2002-2005
- Entrevistes i enquestes: 2002, 2004, 2005

Exigit per la DMA

S'ha d'informar de les modificacions a la proposta de *Pla de Gestió de Conca*, fruit de la participació pública i encoratjar la implicació activa dels agents socials.

Campanyes i unitats de seguiment

1 campanya bianual. 36 municipis (25 intraconca Tordera, i 11 litorals i prelitorals fora de Conca)

Tipus d'informació i Indicadors

- A. El marc institucional i la participació: Mapa d'actors, Valoració de la participació de cada actor, Demanda de més participació segons actor, Presència actors a la premsa
B. Les problemàtiques socioecològiques: Cronologia de la premsa, Evolució temporal del nombre de notícies, Notícies segons el tema general, Notícies segons l'estat, Les pressions a la premsa
C. Prioritats i respostes: Les respostes a la premsa, Valoració dels impactes.
C. Prioritats i respostes: Les respostes a la premsa, Valoració de les respostes, Visions de futur

*Equip de recerca: Elisabet Roca, Arnau Urgell (UAB), Ariadna Benet (Univ. of East Anglia), Carles Bayès i Montse Ventura (UdG).

5. Usos del sòl

5A)

Usos del sòl*

Descripció

El **canvi d'ús del sòl** a la conca de la Tordera en els darrers 50 anys d'un paisatge rural a un paisatge urbà i industrial ha provocat una pèrdua de qualitat dels ecosistemes fluvials. Des de L'Observatori, es va elaborar una valoració global del canvi experimentat en les cobertes del sòl compreses en una franja de 200 m. a banda i banda del riu, entre els anys 1956 i 1996 per a avaluar el procés de canvi. Aquesta transició va modificar, sense dubte, la pròpia morfologia, dinàmica i l'entorn paisatgístic del riu que, en moltes ocasions, ha vist com part del sòl més proper a la riba ha estat utilitzat per finalitats urbanístiques i industrials. La canalització de la Tordera en part del seu recorregut ha ocasionat, al mateix temps, una pèrdua de la superfície de la llera i dels hàbitats associats amb aquesta (sorrals i codolers) i conseqüentment de les espècies de flora i fauna propis d'aquests. Així mateix es constata una fragmentació dels hàbitats, en la majoria dels casos ocasionada per la implantació de grans infraestructures viàries.

Objectiu

Avaluar el canvi d'ús del sòl en la seva dimensió espacial (curs alt, mig i baix) i temporal per determinar com s'ha modificat el paisatge fluvial i la possible afectació en els ecosistemes riparis

Dades disponibles

Estudi comparatiu de cobertes del sòl entre anys 1956 i 1996

Exigit per la DMA

Important per determinar el risc d'incompliment dels objectius de la DMA (pressions i impactes)

Àrea d'estudi

Cobertes del sòl compreses en una franja de 200 m. a banda i banda del riu Tordera

Indicadors

Superfície tipus de sòl (ha) (conreus, plantacions, zones urbanes, bosc de ribera)
% tipus de sòl

*Equip de recerca: Noemí Mimó, Marta Rubio

CALENDARI D'ACTIVITATS DE SEGUIMENT

Treballs de Seguiment	GEN-MAR 2004	ABR-JUN 2004	JUL-SET 2004	OCT-DES 2004	GEN-MAR 2005	ABR-JUN 2005	JUL-SET 2005	OCT-DES 2005
	Hiv	Prim	Est	Tard	Hiv	Prim	Est	Tard
ELEMENTS BIOLÒGICS								
Macroinvertebrats		●	●			●	●	
Flora aquàtica (diatomees bentòniques)		●	●			●	●	
Ictiofauna		●	●	●		●	●	●
Amfibiofauna		●				●		
Ornitofauna	●	●	●		●	●		
Mastofauna*								
Vegetació de Ribera		●	●			●	●	
ELEMENTS HIDROMORFOLÒGICS								
Hidrologia	●	●	●	●	●	●	●	●
Condicions Morfològiques		●	●					
ELEMENTS FISCOQUÍMICS								
Paràmetres Genèrics	●	●	●	●	●	●	●	●
SEGUIMENT SOCIAL								
Usos dels recursos hídrics								●
La participació i gestió dels recursos hídrics			●					●

* La línia de recerca de Mastofauna durant el període 2004-2005 ha dedicat els esforços a elaborar un exhaustiu inventari i diagnosi de l'estat de les poblacions de quiròpters i micromamífers de la Conca de la Tordera, i per tant durant aquesta campanya no existeixen dades de seguiment d'aquests grups.

El Sistema d'Informació de l'Observatori de la Tordera (SIOT)

PRESENTACIÓ

En el període 2003-2005, *L'Observatori* ha donat un impuls definitiu al desenvolupament d'un sistema d'informació que permeti gestionar de forma eficient tota la informació generada en l'àmbit del projecte. Donada la dimensió espacial dels treballs emmarcats en l'àmbit de *L'Observatori*, el desenvolupament del sistema d'informació (en endavant SIOT) ha contemplat un vessant cartogràfic complementari a les bases de dades. Les bases de dades s'han dissenyat d'acord amb el model relacional, de manera que integrin de forma coherent la informació rellevant generada en les línies de treball. Paral·lelament, s'ha desenvolupat una cartografia detallada de les unitats de seguiment (trams, transsectes, segments, estacions), en format de sistema d'informació geogràfica, vetllant per a la integració harmònica entre les bases de dades i els elements cartogràfics.

Així, l'estructura general del SIOT inclou tres elements fonamentals:

- Conjunt de **bases de dades sectorials**, una per a cada línia de treball, orientades a facilitar la gestió de la informació (emmagatzemament, control de qualitat, anàlisi, etc.) generada en cadascuna d'elles.
- **Sistema de bases de dades** que inclou totes les bases de dades sectorials, orientat a la gestió i integració de la informació rellevant de les línies de treball.
- **Sistema d'informació geogràfica** que recull tota la informació cartogràfica de forma coherent amb el Sistema de bases de dades, orientat a la generació de productes cartogràfics i a la integració espacial de la informació rellevant de les línies de treball.

En l'estratègia per al desenvolupament del SIOT s'ha considerat prioritari la implicació dels usuaris, en especial dels investigadors de les línies de treball, fet que ha motivat un anàlisi previ de les característiques de les línies de treball i dels fluxos d'informació entre investigadors i coordinadors de *L'Observatori*.

Finalment, amb la finalitat d'emprar tecnologies assequibles a tots els usuaris i que permetin el creixement del sistema en termes d'estructura i volum d'informació, s'ha optat per utilitzar el programari MS Access, per a les bases de dades, i MiraMon, per al sistema d'informació geogràfica.

OBJECTIUS

Tots els esforços del període 2003-2005 s'han destinat a obtenir un sistema d'informació complet i operatiu, que incorpori tota la informació generada en l'àmbit de *L'Observatori* des de l'inici del projecte fins a l'actualitat. Per assolir aquest objectiu, les línies d'actuació que s'han impulsat han estat les següents:

- Desenvolupament de **bases de dades sectorials**, d'acord amb les característiques específiques de cada línia de treball i atenent a les necessitats de cada investigador.
- Disseny d'un **sistema de bases de dades** amb una perspectiva integradora tant des del punt de vista espacial com temporal, i tenint en compte els fluxos d'informació amb les bases de dades sectorials.
- Creació d'un **sistema d'informació geogràfica** coherent amb el sistema de bases de dades, i que afegeixi precisió geogràfica en la definició de les unitats de seguiment.

LES BASES DE DADES SECTORIALS

Amb la finalitat d'obtenir un producte operatiu i ajustat a les necessitats dels usuaris, el desenvolupament de les bases de dades sectorials s'ha portat a terme en estreta col·laboració amb els usuaris, és a dir, els investigadors de cadascuna de les línies de treball. El procés de desenvolupament de cada base de dades ha contemplat les següents fases:

- Anàlisi de la informació rellevant i proposta de disseny de la base de dades.
- Discussió i tancament del disseny de la base de dades amb els investigadors.
- Entrada de tota la informació a la base de dades. La major part dels casos, la informació històrica s'ha entrat automàticament, i la informació de les campanyes del 2005 s'ha entrat manualment.
- Disseny de les matrius d'anàlisi de les dades en resposta a les necessitats dels investigadors.
- Proposta de disseny final de l'aplicació de gestió de la base de dades sectorial.

- Discussió i tancament del disseny de l'aplicació de gestió de la base de dades sectorial (Figura 3).

És important remarcar que les bases de dades sectorials s'han construït a partir del disseny bàsic del sistema de bases de dades que es descriu en l'apartat següent.

EL SISTEMA DE BASES DE DADES

El disseny bàsic del sistema de bases de dades s'ha realitzat tenint en compte les relacions jeràrquiques entre les diferents unitats de seguiment (trams, transsectes, segments, estacions), així com la relació d'aquests elements amb les línies de treball, amb la finalitat de garantir la integració espacial i temporal de la informació de totes les línies de treball (figura 4). El fet que les bases de dades sectorials tinguin en comú aquest mateix disseny bàsic ha evitat incompatibilitats alhora d'integrar-les en un sistema de bases de dades comú.

Un altre aspecte molt rellevant per a la integració de la informació es la transferència d'informació entre les bases de dades sectorials i el sistema de bases de dades. En el cas del SIOT, donat que els usuaris no tenen un espai físic de treball comú, ja que pertanyen a grups de recerca diferents, la transferència d'informació s'ha plantejat a través d'Internet. La solució adoptada per a la comunicació de les dues bases de dades atorga màxima flexibilitat als investigadors, i consisteix en la transferència de fitxers en format ASCII a través del seu correu electrònic.

EL SISTEMA D'INFORMACIÓ GEOGRÀFICA

La creació del sistema d'informació geogràfica ha contemplat els següents procediments:

- Definició i digitalització de les unitats de seguiment (trams, transsectes, segments, estacions) de forma coherent amb el sistema de bases de dades.
- Estructuració de tota la informació cartogràfica en un arbre ambiental per facilitar l'accés i la gestió de les dades cartogràfiques.
- Recull de informació cartogràfica de base (ortofotomapes, topogràfics, etc.) i temàtica (hàbitats, cobertes del sòl, etc.) amb la finalitat de posar-la a l'abast dels investigadors del projecte.

La plena operativitat del sistema d'informació geogràfica es posa de manifest en les nombroses figures que acompanyen la presentació dels resultats de les diferents línies de treball en els apartats corresponents del present document.

Figura 3. Exemple d'aplicació de gestió d'una base de dades sectorial (amfibis).

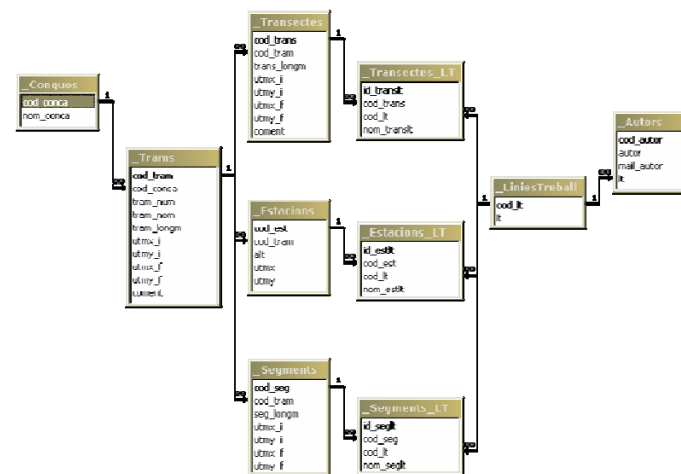

Figura 4. Disseny bàsic del sistema de base de dades del SIOT, amb la relació existent entre les diferents unitats de seguiment, i entre aquestes i les línies de treball.

El Programa d'Educació i Comunicació Ambiental (PROECA)¹

EL PROECA EN EL CONTEXT DE L'OBSERVATORI

En el període 2003-2005, L'Observatori amplia els seus objectius, per tal de desenvolupar una estratègia de comunicació i educació ambiental adreçada als àmbits científic i divulgatiu per a la difusió dels resultats obtinguts i per recolzar la presa de decisions de planificadors i gestors, promovent processos d'aprenentatge social entorn la gestió integrada de la conca de la Tordera. A inicis de 2004 s'inicia el **Programa d'Educació i Comunicació Ambiental** (en endavant, **PROECA**) gràcies al recolzament de l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA) de la Universitat Autònoma de Barcelona, el suport de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA), el finançament de la Fundació Territori i Paisatge, i la implicació d'ajuntaments i entitats locals de la conca, fomentant així la participació d'actors implicats en l'ús i en la gestió hídrica de la Tordera.

Creant consciència ciutadana de l'existència d'un patrimoni natural cap al qual adoptar actituds de conservació, el PROECA, en la interfase entre ciència, política i societat, i valent-se d'estratègies i eines d'educació i comunicació, apropa els valors ambientals de la conca fluvial a la societat i busca generar dinàmiques que motivin actituds de compromís de la gestió del territori amb la conservació dels recursos naturals.

OBJECTIUS DEL PROECA

- Implementar un pla de comunicació de L'Observatori.
- Desenvolupar una estratègia educativa i de sensibilització que posi en valor el patrimoni socioambiental de la conca i motivi actituds de conservació.
- Esdevenir un punt de referència científic en l'anàlisi de sostenibilitat a nivell de conca i en el model de seguiment de qualitat ecològica i canvi ambiental global.

LÍNIES ESTRATÈGIQUES I INSTRUMENTS DEL PROECA

Per a la consecució dels seus objectius, el PROECA es planteja desenvolupar instruments i activitats d'educació i comunicació emmarcades en línies metodològiques:

- Difusió de l'activitat de L'Observatori : materials gràfics de divulgació, pàgina web, presència en mitjans de comunicació locals i regionals.
- Educació ambiental: activitats d'educació ambiental formal i no formal, elaboració de materials pedagògics d'educació ambiental sobre la Tordera
- Comunicació científica: presència en esdeveniments del camp de la recerca científica, publicacions científiques, publicacions pròpies de L'Observatori.
- Formació d'investigadors per a la recerca aplicada: sessions formatives a la llicenciatura de Ciències Ambientals (UAB), formació en camp d'investigadors novells.

Imatges de les activitats i eines desenvolupades en el marc del PROECA

PROGRAMA OBSERVA!: EDUCACIÓ I COMUNICACIÓ AMBIENTAL A NIVELL MUNICIPAL

L'estratègia del PROECA inclou un programa d'activitats de comunicació, difusió i educació ambiental amb el nom *Observe!*. Aquest esdevé una eina transversal que fomenta aspectes relacionats amb la difusió de la imatge de L'Observatori, amb la divulgació de la informació de l'estudi i amb l'educació i sensibilització vers el valor del patrimoni socioambiental de la conca. És dissenyat de manera que la seva implementació requereix la participació de les administracions locals.

Activitats desenvolupades al voltant del programa *Observe!*:

- Exposició itinerant "Tornem a la Tordera"
- Cicle de xerrades temàtiques
- Programa pedagògic per a escolars: visites guiades a l'exposició i un quadern didàctic

L'OBSERVATORI I LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA A LA CONCA DE LA TORDERA

Han estat 7 els municipis de la conca de la Tordera que han participat activament en el programa *Observe!*: Tordera, Breda, Montseny, Arbúcies, Hostalric, Sant Celoni i Santa Maria de Palautordera.

El grau de participació ha estat diferent a cada municipi. La figura 5 mostra la distribució del nombre de participants a cada municipi en les diferents activitats. La figura 6 expressa el percentatge de població participant a cada municipi, on a l'eix vertical trobem els municipis ordenats ascendentment segons el nombre d'habitants.

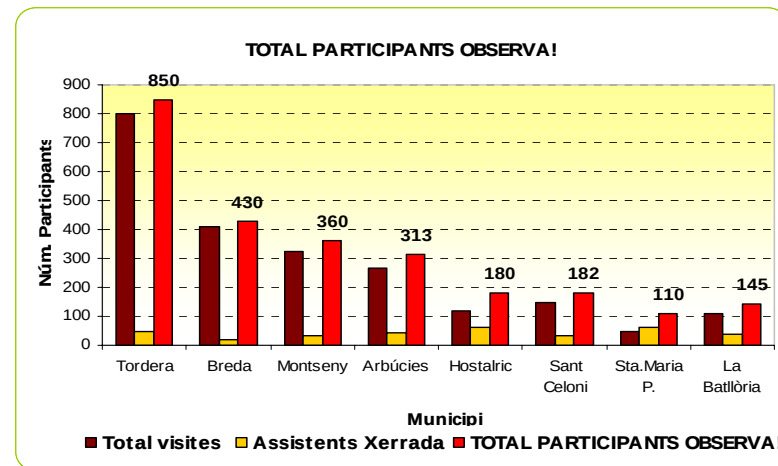

Figura 5. Nombre de participants de cada municipi en les activitats del programa *Observe!* en el període 2004-2005

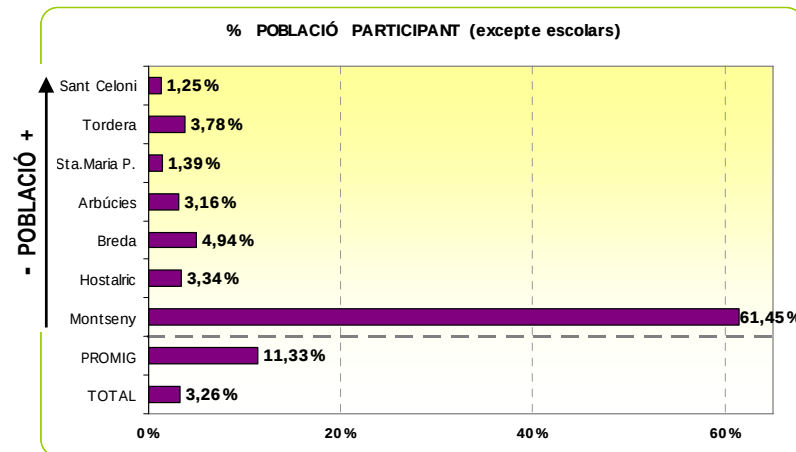

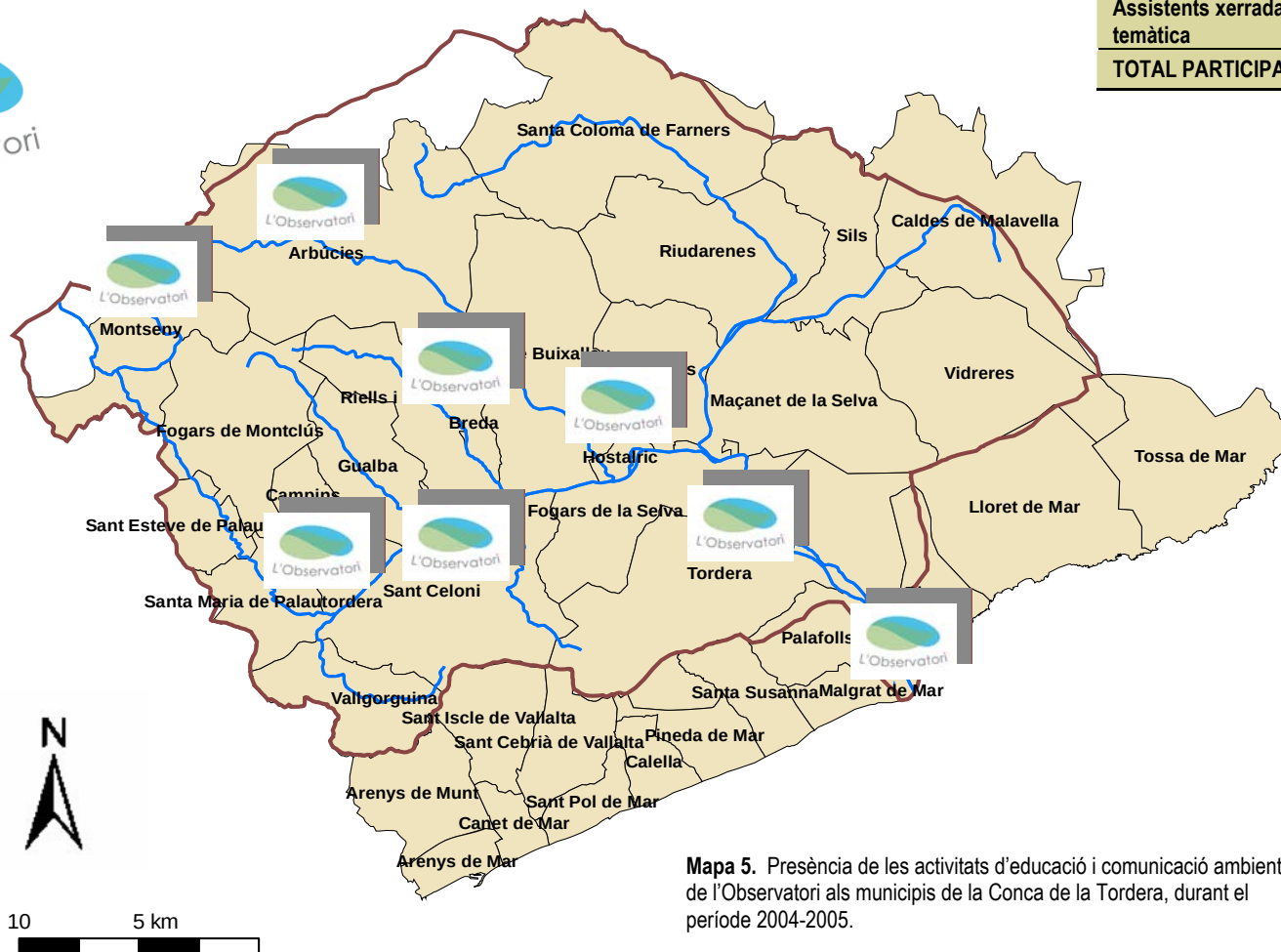
Figura 6. Percentatge de participants de cada municipi en les activitats del programa *Observe!* en el període 2004-2005.

PRESÈNCIA DEL PROECA A LA CONCA DE LA TORDERA

Visitants a l'exposició	2228
Públic general	1285
Escolars	943
Assistents xerrada temàtica	342
TOTAL PARTICIPANTS	2570

Mapa 5. Presència de les activitats d'educació i comunicació ambiental de l'Observatori als municipis de la Conca de la Tordera, durant el període 2004-2005.

El context de la conca de la Tordera 2003-2005

CONSIDERACIONS PRÈVIES

El context de la conca pel període 2003-2005

Durant el període 2003-2005, la conca de la Tordera, ha experimentat processos que n'han determinat la situació actual, i per extensió la qualitat i el seu estat a nivell ecològic i social. La successió tant de **pertorbacions naturals** (inundacions i sequeres), com de **pressions i impactes** d'origen antròpic (alteracions morfològiques, modificacions del cabal, canvis d'usos del sòl, fonts de contaminació puntual i difosa) han estat origen de diferents respostes per part dels actors presents a la conca amb competència o no sobre el medi hídric. Aquestes **respostes** han estat de gran importància atesa la important demanda de recursos hídrics en quantitat i qualitat que exigeix la població torderenca i els sectors que s'hi donen cabuda: infraestructures d'abastament i sanejament (EDARs i planta dessaladora), eficiència i reducció del consum hídric, protecció dels valors naturals i dels aqüífers, creació d'una comunitat d'usuaris, plans i programes per la gestió de l'espai fluvial i dels recursos hídrics, canvi en la política de preus de l'aigua, regulacions i sancions, etc.

A continuació es presenta una selecció de la cronologia amb les notícies més destacades durant el període 2003-2005 que ens permet tenir una primera aproximació al succeït a la conca durant aquest període:

LA CONCA DE LA TORDERA EN TITULARS: CRONOLOGIA DE PREMSA 2003-2005

Data	Titular
17/01/03	El president de la Generalitat i el ministre de Medi Ambient inauguren la dessaladora de Blanes.
22/01/03	La Generalitat engega les obres de la depuradora de l'Alt Maresme a Pineda i l'alcalde les atura
05/02/03	L'Observatori constata una millora ecològica i de la qualitat de l'aigua del riu Tordera en el tram mitjà
11/02/03	L'ACA declara provisionalment que l'aqüífer de la Tordera està sobreexplotat
12/02/03	Els col·lectors de la depuradora de Pineda passaran per sota la carretera d'Hortsavinyà. Aquesta mesura és fruit de la pressió de la Plataforma Salvem la Vall de la Riera.

Data	Titular
21/02/03	L'alcalde de Blanes diu ara que vol salvar la zona del Pinar a prop del Delta. La protecció de l'espai era una reclamació ciutadana i amenaçava causar el trencament del govern municipal.
08/05/03	L'Estat vol començar avui a regenerar la platja de Blanes i l'Ajuntament aturarà l'obra
05/06/03	La Generalitat aprova un acord en què es reconeix la sobreexplotació de la conca del riu Tordera
07/07/03	Un vessament tòxic mata 600 peixos de la Tordera, a Sant Celoni
16-20/10/03	Inundacions a diversos punts de la conca
21/11/03	La comissió d'Urbanisme de Girona protegeix definitivament la zona del Pinar de Blanes
29/11/03	Tordera recuperarà una gran zona humida gràcies a la reutilització d'aigües residuals a partir d'un projecte LIFE.
25/04/04	Es proposen mesures correctores al traçat del TAV a causa de les deficiències de l'EIA en municipis de la conca com Riudarenes, Riells i Massanes.
14/09/04	Blanes fa gairebé dos anys que consumeix aigua marina tractada i encara no la paga
08/10/04	Vidreres vol aigua de la dessaladora de Blanes per tenir-ne de més qualitat
16-17/11/04	Blanes manté la petició de 10 milions a Resisa per haver contaminat la Tordera deu anys enrere.
19/12/04	El Consell de la Selva farà un estudi sobre els recursos hídrics a la comarca
09/01/05	Blanes, Tordera, Malgrat i Palafrúls uneixen esforços per protegir el delta
05/03/05	La conca de la riera d'Arbúcies recupera el seu patrimoni natural
30/03/05	Cray Valley condemnada a pagar 2,8 milions a l'Ajuntament de Blanes per abocaments tòxics
30/04/05	Milà qualifica de «nyap» el projecte de la depuradora i descarta que es faci a Pineda.
27/05/05	Aturaran deu dies la depuradora d'Arbúcies per fer-hi una reforma, que costarà 516.000 euros

Data	Titular
31/05/05	Pineda exigeix que la depuradora vagi a Malgrat i descarta un altre emplaçament
12/06/05	Promouen un «pitch and putt» en una finca d'Arbúcies que en part està en zona PEIN
14/06/05	La conca s'enfronta a la sequera amb mesures extra per fomentar l'estalvi d'aigua. Campins ha de rebre l'aigua amb cisternes.
05/07/05	L'ACA aposta ara per Santa Susanna per emplaçar-hi la depuradora de l'Alt Maresme i genera una allau de protestes
Juliol – Agost 2005	Tres informes diuen que el TGV a la Selva s'està fent en terrenys inundables. Riells i Viabrea i Riudarenes barren el pas al TGV i es retarden els terminis per acabar les obres
Agost de 2005	Talls de carretera, de tren i més de 9.500 firmes contra la depuradora a Santa Susanna.
31/08/05	L'alcalde de Caldes de Malavella, Marcel Vila, ha recomanat als veïns del municipi que no consumeixin aigua de la xarxa -ni per beure ni per cuinar-, perquè conté un excés d'arsènic.
31/08/05	Un vessament de Coure i Niquel afecta un tram de 500 metres de la riera d'Arbúcies
14/10/05	Tordera haurà de pagar l'aigua de la dessalinitzadora encara que no en faci ús
20/10/05	Onze municipis del Maresme deuen 684.000 euros pel consum de l'aigua de la dessalinitzadora
26/10/05	Tordera atura el projecte per reutilitzar l'aigua de la depuradora perquè no surt prou neta
02/11/05	La Generalitat comença a impulsar la comunitat d'usuaris amb tres anys de retard
09/11/05	Un camió que transportava 14.000 litres de líquid corrosiu bolca a l'N-II a Tordera
19/11/05	Pagesos del Maresme fan una tractorada contra la decisió de la Generalitat de fer-los pagar l'aigua. El Departament d'Agricultura s'enfronta al de Medi Ambient defensant que el sector agrari no pagui.
26/11/05	Lloret deixa de pagar l'aigua dessalinitzada fins que tota la conca de la Tordera la pagui
20/12/05	Alguns municipis abandonaran la comunitat d'usuaris si no es retira la nova tarifa de l'aigua
24/12/05	Industrials i pobles de la conca impugnaran la nova tarifa de l'aigua per inconstitucional. Milà concedeix una moratòria fins al 2007 i rebaixes al preu de l'aigua pels pagesos.

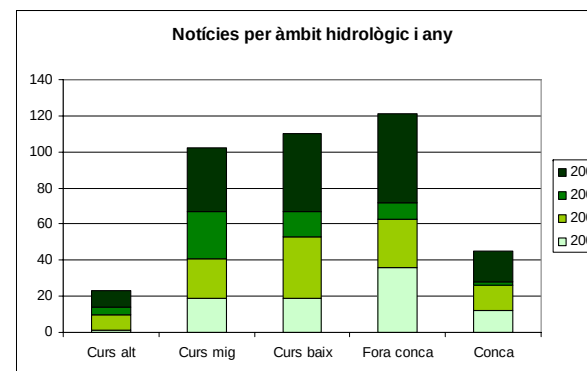

Figura 7. Nombre de notícies per àmbit hidrològic i any. Sèrie 2002-2005. Font: Elaboració pròpia a partir de SIOT-Prensa.

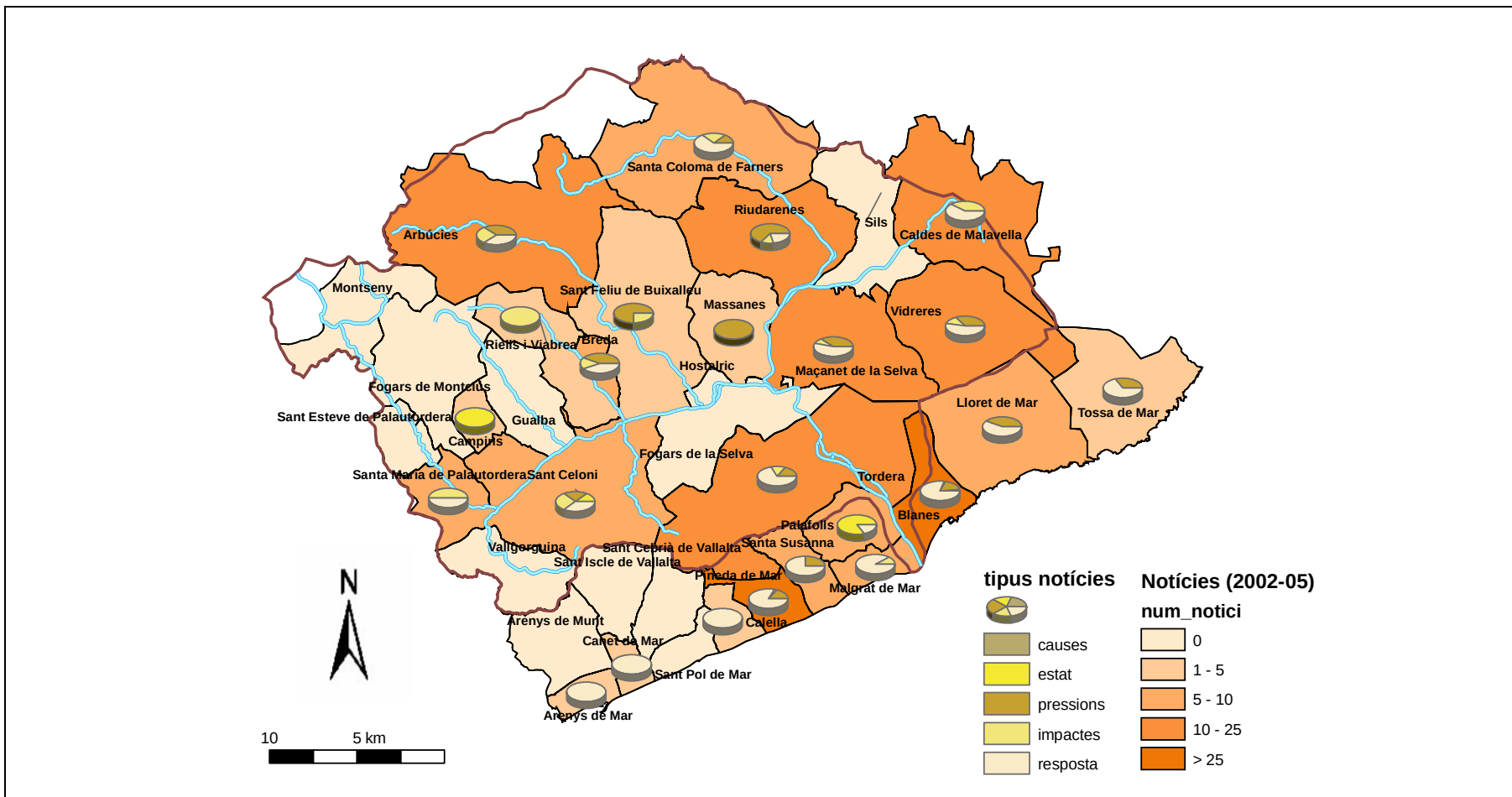
Analitzant el conjunt de més de 400 notícies de la premsa local amb temàtica aïf recollit i classificat al Sistema d'Informació de L'Observatori de la Tordera (SIOT) veiem que el 2005 és un dels períodes amb més notícies, i a diferència d'anys previs, els continguts han girat entorn al debat sobre el preu de l'aigua, la ubicació de la depuradora de l'Alt Maresme i la creació de la comunitat d'usuaris generant aquesta quantitat de titulars sense precedents.

Font: Elaboració pròpia a partir de SIOT-premsa

Si s'observa la distribució de notícies per àmbit geogràfics (veure Mapa.6), sembla que hi ha una certa relació entre les zones amb més pressió antròpica i el nombre d'articles. La gràfica mostra com es concentren les notícies en la franja costanera (curs baix i fora conca) mentre que al curs alt on els valors naturals estan més preservats el nombre de notícies es redueix considerablement. El curs mig també s'hi troba un nombre força rellevant de d'articles en relació a la resta. Finalment, a nivell global de conca s'hi ha comptabilitzat més de 50 notícies, xifra destacable que emfatitza la presència d'una certa visió global de conca davant les problemàtiques i les respostes associades.

En quant a les principals problemàtiques emergides a la llum pública, a l'àrea litoral fora de la conca de la Tordera però amb influència sobre els seus recursos hídrics cal destacar el preu de l'aigua i la ubicació de la depuradora de l'Alt Maresme. Al curs baix, els conflictes al voltant de la dessaladora i les problemàtiques vinculades a aspectes de protecció o desenvolupament urbanístic al delta en són d'importància. Al curs mig, en destaquen els abocaments a cursos fluvials i finalment al curs alt, les notícies van lligades a la riera d'Arbúcies per vessaments i a la riera de Santa Coloma, pel seu nivell d'arseni en l'aigua potable.

RESPOSTES

Avaluant els temes de major presència en la premsa, les notícies sobre “*respostes*” a certes problemàtiques i riscos ambientals són les més freqüents, amb més de 250 notícies els darrers 4 anys (veure Figura 9) que representen el 65% del total. Aquest fet també es veu influenciat pel caràcter de conca pilot que des de temps ençà ha exercit la conca de la Tordera sent pionera al nostre país en aspectes com la construcció i futura ampliació de la planta dessaladora o la implementació d'una política de preus que repercuteixi en part el cost real de l'aigua. L'establiment el juny de 2005 de la **Comunitat d'Usuaris de la conca de la Tordera**⁴, arrel del Pla d'Ordenació d'Extraccions (POE) de la mitja i baixa Tordera, fou un mecanisme de resposta de gran rellevància per al futur de la Conca en referència a la gestió dels seus recursos hídrics. Aquest ent, amb representants de diferents sectors (agrícoles, industrials, turístics, i municipals), i de caràcter consultiu, està creat com a mecanisme per a què de manera col·lectiva, els usuaris participin de les decisions que afecten l'aprofitament dels recursos hidràulics del seu àmbit, oferint alhora una interlocució única dels usuaris de l'aigua amb l'administració. Amb tot, ja durant la seva breu història ha protagonitzat divergència de posicionaments com en el cas de la determinació dels preus de l'aigua.

ESTAT

Dins el grup de notícies d’“*estat*” destaquen les de tipus *químic* (veure Figura 8). Mentre al 2002 s'analitzava amb certa freqüència l'evolució de la salinitat, l'any 2003 amb la posada en marxa de la dessaladora es certifica que ha millorat la composició química de l'aigua potable servida als 13 municipis de l'Alt Maresme i la Costa Brava sud abastats per la potabilitzadora de Palafolls.

⁴ Per a una informació més detallada revisar el quadre “**La Comunitat d'Usuaris de la Tordera**” a l'apartat “*Seguiment de la Dimensió Social dels recursos hídrics de la conca de la Tordera*”.

Les notícies de tipus *físic* es concentren principalment l'any 2005 destacant el període de sequera que va colpir el territori català, principalment en referència a la disponibilitat d'aigua per a certs municipis de la conca.

Pel que fa a notícies sobre l'estat biològic o ecològic de la Tordera, en trobem només aquelles que fan referència a L'Observatori en quant al seu seguiment de l'estat ecològic a la Conca.

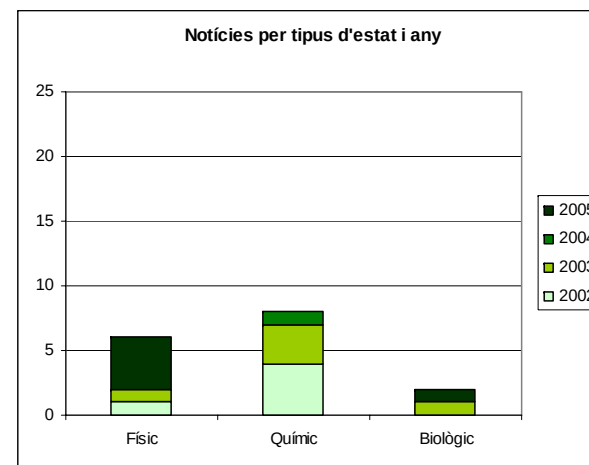

Figura 8. Nombre de notícies per tipus d'estat i any. Sèrie 2002-2005. Font: Elaboració pròpia a partir de SIOT-Prensa.

PRESSIONS

Les pressions és el segon àmbit amb una major rellevància (82 notícies) (veure Figura 9) entre les que destaquen els **usos del sòl**, la **pol·lució puntual i difosa** i la **modificació del cabal**.

En relació als **usos del sòl**, la construcció d'indústries, infraestructures i urbanitzacions ha representat la ocupació de espai fluvial i la pèrdua de vegetació riberenca en molts trams, en molts casos concentrats al curs mig, en una superfície molt acotada per la topografia, o al curs baix en que es destaquen les alteracions morfològiques relacionades amb l'ocupació del delta de la Tordera. Tanmateix, actuacions com les obres del TAV –especialment a municipis com Riudarenes, Massanes i Riells-, la presentació de projectes de camp de golf arreu de la conca així com diversos projectes urbanístics en zones inundables (Vidreres, Blanes...) en són altres pressions destacades.

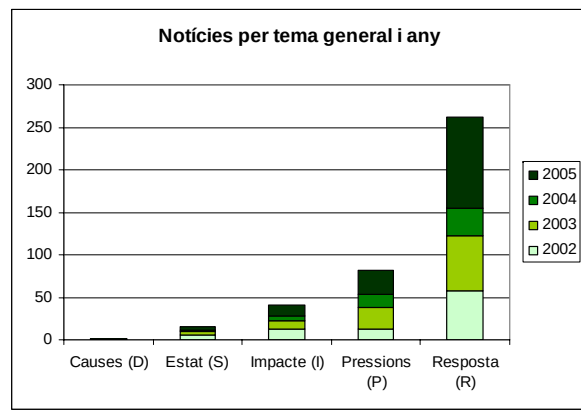

Figura 9. Nombre de notícies per tema a l'any. Sèrie 2002-2005. Font: Elaboració pròpia a partir de SIOT-Prensa.

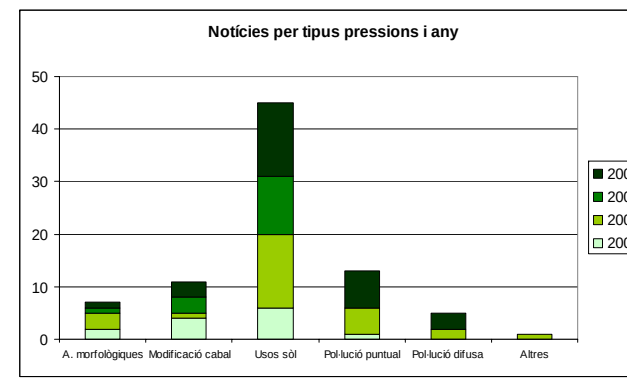

Figura 10. Nombre de notícies segons les pressions i l'any. Sèrie 2002-2005. Font: Elaboració pròpia a partir de SIOT-Prensa.

En referència a la **pol·lució puntual i difosa**, s'apunta que tot i que s'ha millorat molt els darrers anys aquesta és una de les principals pressions al curs mig. També als nuclis del curs alt, malgrat presentar el millor estat ecològic de la conca, i al curs baix, hi són presents les mancances en sanejament d'aigües residuals, i els problemes pel mal funcionament de les Estacions Depuradores d'Aigües Residuals (EDARs). Alhora, abocaments puntuals d'importància com els detectats al municipi de Tordera o Arbúcies, tenen rellevància. En aquest segon municipi, durant l'inici de 2006 s'ha portat a terme l'adequació de l'EDAR del seu nucli urbà mitjançant la instal·lació d'un major nombre d'airejadors.

Pel que fa a les **alteracions del cabal**, cal tenir en compte que en el moment del sondeig la problemàtica al voltant de la dessaladora, els preus de l'aigua i la responsabilitat de la sobreexplotació de l'aquífer era un tema de debat en la realitat social del moment. Tot i que amb la implantació de la dessaladora el problema d'abastament es considera resolt en gran part per diversos sectors (sobretot administracions i usuaris), ara el conflicte s'ha traslladat al voltant de la política de preus (qui i quant) en referència a l'aigua.

IMPACTES

En referència als impactes derivats de les pressions detectades destaquen especialment els impactes sobre la **qualitat de l'aigua** d'importància sobretot durant el 2005 a causa de fets com la presència d'arseni a l'aigua potable de Santa Coloma de Farners, o la salinitat de l'aigua de l'aquífer de la Baixa Tordera a causa de la seva sobreexplotació.

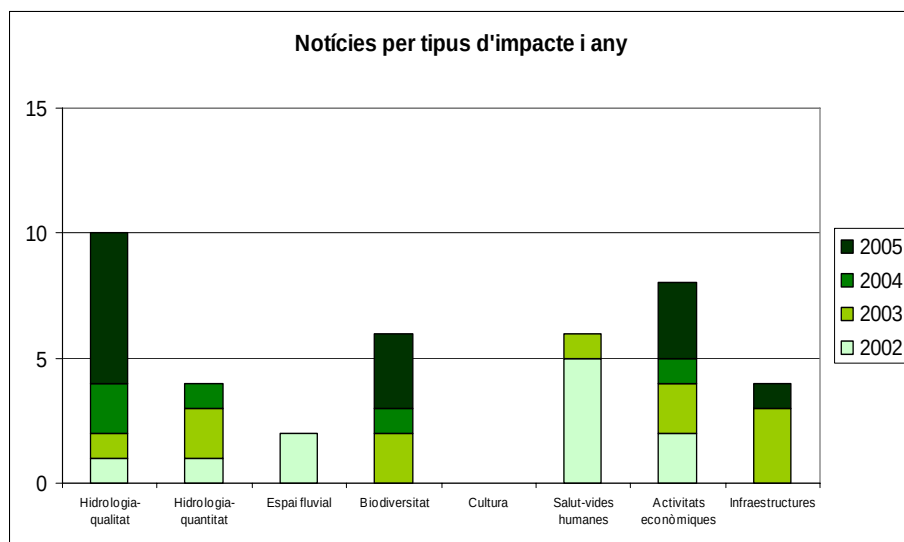

Figura 11. Nombre de notícies segons els impactes i l'any. Sèrie 2002-2005.
Font: Elaboració pròpia a partir de SIOT-Prensa.

L'Estat de la Tordera 2003-2005

RESULTATS ESTAT SOCIOECOLÒGIC

ANTECEDENTS DE L'ESTAT ECOLÒGIC DE LA CONCA DE LA TORDERA

Tendències Generals 1996-2003

L'Observatori va iniciar els treballs de seguiment de l'estat ecològic a la Tordera l'any 1996. Inicialment, el seguiment dels índex biològics de macroinvertebrats, i diatomees, així com altres línies de recerca com l'ornitofauna i la ictiofauna, són els que permeten una visió a més llarg termini per la continuïtat en les dades que es disposen.

Pel que fa a les condicions prèvies durant el període 1996-2003, en primer lloc fer referència a les condicions meteorològiques anuals, que han estat especialment desfavorables en alguns d'aquests anys, com bé ho mostra el fet de trobar bona part del riu totalment sec durant els mesos d'estiu. A l'extrema sequera de l'any 2000 l'any acompanyat anys plujosos com el 1996 o el 2002.

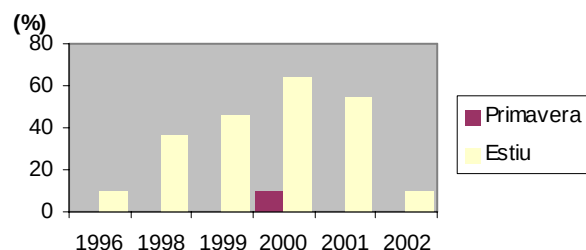

Figura 12. Variació del percentatge d'estacions seques en el període 1996-2002, a excepció de l'any 1997 (sense seguiment), a partir d'onze estacions situades en el tram principal. Font: Memòria 2001-2003, Boada et al., 2003.

La segona consideració és l'esforç que, anys enrera, s'ha fet per millorar la qualitat dels abocaments d'aigües residuals urbanes, i més concretament l'entrada en funcionament de les EDARs biològiques de Santa Maria de Palautordera i de Sant Celoni. També cal remarcar que la sèrie de dades de què es disposa encara es considera limitada per assegurar que la tendència que es constata es manté en el temps.

A la Taula 1 es mostren els resultats dels índexs biològics de macroinvertebrats i diatomees disponibles en la sèrie d'anys 1996-2003. Els canvis més contundents i que més es mantenen en el temps són els que indiquen una clara millora de la qualitat del riu a la zona del tram mitjà del riu, especialment aigües avall de l'abocament de la depuradora d'aigües residuals urbanes de Sant Celoni. Les estacions E7, situada a l'alçada de Gualba de Baix, i E9, a la Batllòria, que fins l'any 2001 havien mantingut una qualitat entre dolenta i molt dolenta, a partir del moment en què es posa en marxa la depuradora biològica de Sant Celoni milloren ostensiblement, arribant a mantenir valors de qualitat bona a partir de l'estiu del 2001. Les dades de l'índex IPS del 2001 al 2003 no són tan satisfactòries, però també indiquen una millora en el tram mitjà del riu, especialment a la zona de Palautordera i Sant Celoni (estacions E4 a E7).

Taula 1: Qualitat biològica de l'aigua partir dels índex BMWPC i IPS. Any 1996-2003

														Estiu (1996-2002)													
	Estació	Nom	BMWPC 1996 (P)	BMWPC 1996 (E)	BMWPC 1998 (P)	BMWPC 1998 (E)	BMWPC 1999 (P)	BMWPC 1999 (E)	BMWPC 2000 (P)	BMWPC 2000 (E)	BMWPC 2001 (P)	BMWPC 2001 (E)	BMWPC 2002 (P)	BMWPC 2002 (E)		PS 2001 (E)	PS 2002 (P)	PS 2002 (E)	PS 2003 (P)		BMWPC 1996	BMWPC 1998	BMWPC 1999	BMWPC 2000	BMWPC 2001	BMWPC 2002	PS 2001
TRAM 0	E0	Pont de la Llavina										122	148	149		15,2	17,4	17,3	19,3								
	E1	Rac de Palautordera	95	112	175	165	119	126	146	119	146	111	131	155		112	165	175	111	155	156	112	165	175	111	155	156
TRAM 1	E3	Pollesgorta	75	134	85	134	130	82	124	Sec	119	75	107	101		134	134	82	75	101	137	134	134	82	75	101	137
	E4	Tordera-Regussol	50	72	76	66	81	Sec	10	Sec	66	Sec	64	37		72	66	Sec	Sec	Sec	77	66	Sec	Sec	Sec	77	66
TRAM 2	E5	Molí de les Tresserres	48	37	88	Sec	82	Sec	62	Sec	109	Sec	69	49		37	48	88	11,4	11,8	9,8	37	48	88	11,4	11,8	9,8
	E6	Tordera-Petregas	45	45	66	37	17	67	52	38	51	52	67	43		6,8	12,8	9,4	12,5		45	45	66	37	17	67	52
TRAM 3	E7	Gualba de Baix	30	31	29	10	3	1	3	1	24	57	73	52		30	29	10	9,6		31	31	29	10	3	1	3
	E9	La Ferreria	22	31	29	Sec	29	Sec	1	Sec	16	Sec	72	46		31	29	Sec	Sec	Sec	31	29	Sec	Sec	Sec	31	29
TRAM 4	E29	Gorg d'en Penistó	37	37	34	26	40	12	48	23	46	12	48	23		37	34	26	40	12	48	23	46	12	48	23	
	E12	A-7 pk.97	22	22	91	68	50	37	39	42	77	44	29	49		22	91	68	50	37	39	42	77	44	29	49	
TRAM 5	E15	Can Simó	44	26	44	30	39	27	38	Sec	30	Sec	41	33		44	26	44	30	39	27	38	Sec	30	Sec	41	33
	E17	Pont N-II	27	15	33	Sec	20	Sec	39	Sec	50	Sec	17	25		27	15	33	Sec	20	Sec	39	Sec	50	Sec	17	25
TRAM 6	E20	Delta	26	Sec	63	Sec	22	Sec	39	Sec	29	Sec	17	Sec		26	Sec	6,8	Sec	Sec	26	Sec	63	Sec	22	Sec	
																Sec	7,1	9,6	10,0		15	Sec	Sec	Sec	26	Sec	

La tendència a la millora s'observa a les figures 13 i 14, en les quals s'han agrupat les cinc categories de qualitat en dos grans grups, tal i com indica la Directiva Marc de l'Aigua de la CE. Aquesta Directiva recomana considerar només les categories "bona" i "molt bona" com a indicadors d'un riu amb un estat ecològic satisfactori. La resta de categories ("acceptable o mediocre", "dolenta" i "molt dolenta") tindrien, doncs, una consideració general de l'estat ecològic del riu insatisfactori i, per tant, voldria dir que és necessari fer un esforç de gestió per tal de millorar-ne la qualitat. Prenent només els valors de l'índex BMWPC de macroinvertebrats, dels quals en tenim una sèrie des del 1996, els resultats de primavera són molt clars (figura 12): el nombre d'estacions que obtenen una qualitat satisfactòria ha anat en augment des del 1999. Mentre que a la primavera del 1996 les estacions del curs principal del riu que presentaven aquesta categoria no arribaven al 20%, a partir del 2001 ja s'arriba o supera el 50%. Durant els estius (figura 14), però, la tendència de millora no és gens clara, cosa que es pot atribuir a l'elevat nombre de punts secs. La primavera de 1998 és excepcionalment bona, possiblement a causa de les condicions meteorològiques favorables de l'hivern i de la mateixa la primavera.

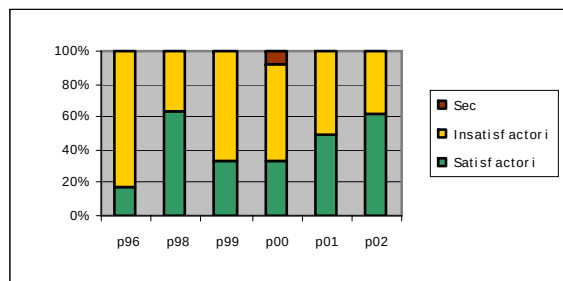

Figura 12. Macroinvertebrats (BMWPC) - Primavera

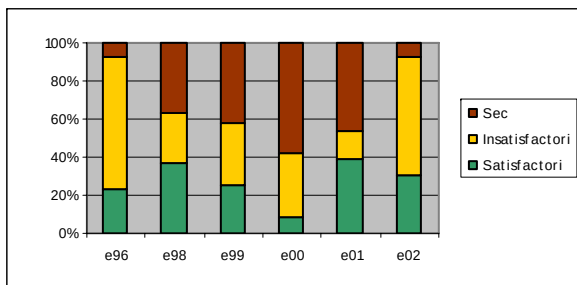
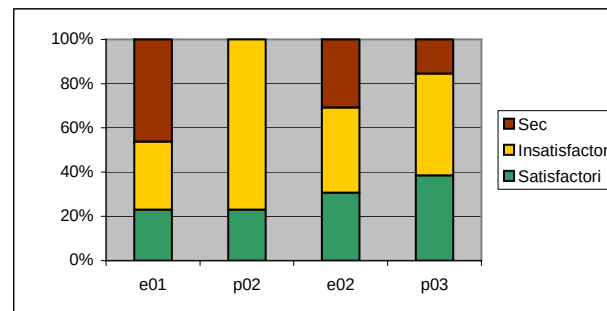

Figura 13. Macroinvertebrats (BMWPC) - Estiu

En el cas de l'índex IPS de diatomees (figura 3.5), tot i no ser tan contundents, sí que s'observa una tendència a l'augment d'estacions amb qualitats satisfactòries durant els anys 2001-2003.

Aquesta valoració es veu recolzada per la informació obtinguda pel que fa a la distribució i abundància de peixos. Dades recollides l'any 1996 mostraven l'absència de peix en el curs mitjà de la Tordera, entre Sant Celoni i Hostalric. En canvi, l'estudi periòdic iniciat el 2001 dins el marc de l'Observatori mostra aquesta creixent instauració de poblacions de peixos en pràcticament tot el curs principal del riu, si bé no en les condicions d'estabilitat suficients per garantir el desenvolupament correcte de les comunitats. En el cas dels ocells, la presència de blauet en període reproductor al curs mitjà del riu a partir de 2001 confirma la millora de les condicions ecològiques de la Tordera en aquest tram.

Tanmateix, cal tenir present que aquests valors només fan referència a la qualitat biològica de les aigües, i que si es tinguessin presents altres valoracions de l'estat de l'ecosistema fluvial, els trams de riu en els quals és necessari millorar-ne la qualitat ecològica són molts més.

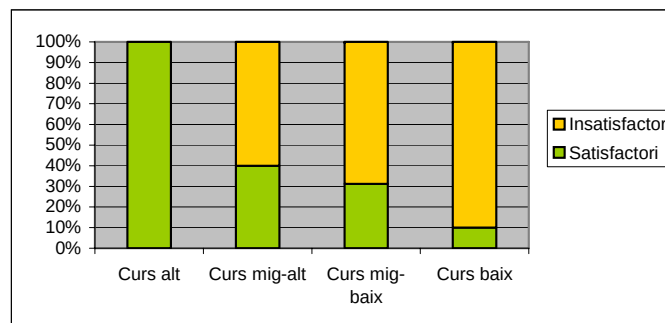

Figura 15. Qualitat del Bosc de Ribera (QBR) per cursos. 2002

Per exemple, si s'agrupen les dades del QBR seriat (estat del bosc de ribera) recollides el 2002, s'observa que només el 39,7% del territori estudiat presenta un nivell de qualitat satisfactòria. La figura 3.6 mostra aquesta circumstància, i s'observa com, en el transcurs del descens del riu cap al mar, l'alteració de la vegetació de ribera va en augment: al 100% de qualitat satisfactòria del curs alt s'hi oposa el 90% de qualitat insatisfactòria del curs baix.

ESTAT SOCIOECOLÒGIC DE LA CONCA DE LA TORDERA 2003-2005: TENDÈNCIES PER ANYS

Treballs de Seguiment	2003	2003	2004	2004	2005	2005	Tendència
	Prim	Est	Prim	Est	Prim	Est	
ELEMENTS BIOLÒGICS							
Macroinvertebrats							
Flora aquàtica (diatomees bentòniques)							
Ictiofauna							
Amfibiofauna							
Ornitofauna							
Mastofauna*							--
Vegetació de Ribera ⁵							
ELEMENTS HIDROMORFOLÒGICS							
Hidrologia							
Condicions Morfològiques							
ELEMENTS FISICOQUÍMICS							
Paràmetres Genèrics							
SEGUIMENT SOCIAL							
Usos dels recursos hídrics	Tendència negativa per l'increment i desajustament de la demanda als períodes d'estiu i zones de costa						
La participació i gestió dels recursos hídrics	Increment en la disponibilitat de mecanismes de participació (CU), malgrat alguns sectors s'excloen						

LLEGENDA: Millora | Sense canvis | Degradació | Millora i Degradació segons el cas

Estat molt bo | Bon estat | Acceptable | Mediocre | Dolent | Sense dades

⁵ Les dades de la Qualitat del Bosc de Ribera (QBR) corresponen als anys 2002 i 2004.

COMENTARIS PER LÍNIA DE RECERCA

A continuació comentarem breument alguns aspectes claus pel que fa a la tendència de l'estat socioecològic a la conca de la Tordera durant el període 2003-2005.

Meteorològicament parlant, els anys 2004 i 2005 han estat períodes molt secs. Pel que fa als **macroinvertebrats**, en general s'ha detectat una tendència a la millora de la qualitat biològica a la conca. Malgrat això, l'any 2005 es van trobar estacions de seguiment seques durant la primavera, tant al curs alt com al curs baix.

Segons les **diatomees**, entre els tres anys de mostreig, el 2003 va ser l'any amb major estacionalitat de la qualitat de l'aigua, mentre que el 2004 la variació de qualitat entre primavera i estiu va ser menys accentuada. Al llarg dels 3 anys, s'ha detectat, d'una banda un lleuger increment del nombre d'estacions amb qualitat satisfactòria (bona o molt bona), però alhora un increment del nombre d'estacions seques. Això pot ser a causa de la concurrència, tant d'un període hidrològic sec, amb una millora de la qualitat biològica de l'aigua. Per tant la tendència de la qualitat de l'aigua segons les diatomees al llarg dels 3 anys s'ha mantingut estable.

A nivell **d'ictiofauna**, en general segons l'índex IBICAT, la majoria de punts, tant a la primavera com d'estiu, indica que són masses lleugerament modificades, a causa de la presència important d'espècies al·lòctones. S'ha passat de tenir sis espècies al·lòctones a quatre, però almenys una d'elles (el barb roig) ha augmentat la seva distribució.

- Sant Celoni, Can Perxistó i l'Estació d'Aforament són els punts on es troben individus infectats per paràsits externs. El punt amb major prevalència és Sant Celoni, aigües avall va disminuint la taxa de prevalència. El 2004 es va detectar per primera vegada individus de carpa a Sant Celoni la qual cosa també mostra el mal estat de l'aigua en aquest tram.
- Ha augmentat la presència d'anguila a punts de més altitud (Sant Celoni i Can Perxistó) a causa segurament, del trencament de la presa de l'Estació d'Aforament la primavera de 2004.

A nivell **d'amfibis**, a diferència del 2003 i el 2004 es donen situacions clarament diferenciades segons l'àmbit de la Conca, però en general la tendència ha estat cap a un lleuger empitjorament de la qualitat ecològica. Tanmateix, la dinàmica poblacional de l'espècie dominant al T0, el gripau comú (*Bufo bufo*) mostra cicles bianuals on

s'alterna la pujada i baixada poblacional, i la tendència de la sèrie completa és a la disminució de les poblacions.

A nivell de l'**avifauna**, s'observa una clara tendència a la Tordera des de la capçalera fins a desembocadura, augmenta el % d'espècies d'ocells antropòfiles i disminueix espectacularment el % d'espècies forestals. Els valors més grans de les espècies antropòfiles es donen al tram mig R3 i el baix R6.

Els trams alts R0 i R1 tendeixen a una millora del seu estat que es marca per un augment de les espècies estrictament fluvials, entre 2003 i 2005. En canvi els trams del curs mig i baix, durant aquest període 2003-2005 han tendit a un lleuger empitjorament, tal i com mostra un increment del nombre d'espècies antropòfiles presents, sobretot l'any 2005 a causa de la sequera.

Els valors de dominància de les diferents espècies dels trams alts de la riera d'Arbúcies R7 i R8, estan entre els valors dels trams R0 i R1 de la Tordera. Aquest fet ens permet classificar R7 i R8 com a riu de curs alt. Per contra el tram de la riera d'Arbúcies R9, té valors molt similars al R4 i R5 de la Tordera, fet molt lògic ja que R9 desemboca a la Tordera just entre aquests dos trams. El que sí difereix R9 d'aquests trams de la Tordera és que els valors d'espècies estrictament fluvials és baixíssim en aquest i justament quan al R4 i R5 es donen els valors més alts.

Pel que fa al blauet, espècie indicadora:

- Al 1999 el aquesta espècie no era present a la Tordera com a nidificant.
- Al 2002 comença a aparèixer com nidificant només entre Tordera i Hostalric.
- A partir de 2003 colonitza amb èxit el tram entre Hostalric i Sant Celoni, i entre aquesta població i Santa Maria de Palautordera.
- El 2004 la població nidificant augmenta enormement entre Hostalric i Tordera així com entre Sant Celoni i Santa Maria de Palautordera, però és redueix entre Sant Celoni i Hostalric, sobretot entre Hostalric i Gualba.
- Al 2005 a causa de la forta sequera la població nidificant es redueix a la Tordera. Entre Tordera i Hostalric es redueix i desapareix entre Sant Celoni i Gualba. Es manté la població entre Sant Celoni i Santa Maria de Palautordera, i augmenta entre Hostalric i Gualba.

En quant a la **vegetació de ribera**:

En general, l'índex de diversitat és molt elevat en tots els casos, no mostrant diferències significatives entre les unitats d'estudi. Malgrat això, destaca el fet que l'índex presenta uns valors més baixos als cursos alts, tan per a la Tordera com a la riera d'Arbúcies. L'explicació rau en l'elevada monoespecificitat, on són poques les espècies que presenten una elevada abundància relativa.

Pel que fa a la **hidrologia**, considerarem les precipitacions, el cabal i el nivell freàtic:

- **Precipitacions:** En temes generals, destaca l'estiatge de l'any 2003 i el període de sequera acusada que durà des de maig de 2004 a agost de 2005. Les precipitacions més abundoses tingueren lloc des de febrer a abril de 2004 i des de setembre a novembre de 2005. L'any 2003 fou el més plujós (759 mm), en tant que 2004 i 2005 presentaren pluges totals inferiors (586 i 630 mm, respectivament). Cal destacar les abundants precipitacions del tercer trimestre de 2003 i 2005.
- **Cabal:** La correlació entre la precipitació i el cabal és molt alta, especialment durant els episodis plujosos de 2003 i 2004. Contràriament, les precipitacions abundants a partir de setembre de 2005 no tenen una resposta de la mateixa magnitud en el cabal, de manera que els mesos d'octubre i novembre de 2005 només presenten una condició d'"acceptable". Això s'atribueix a l'estat de dèficit hídric general a la conca i al fet que la precipitació va satisfer aquest dèficit i va resultar amb un escurrimet superficial menor. L'EA89 de Fogars de Montclús, va deixar d'aportar dades com a conseqüència del seu trencament arran de les avingudes de la primavera d'exte 2004. En general, durant els anys 2003 a 2005 s'ha notat el període intens de sequera que ha afectat l'estiu de 2003 i, amb major grau, des de l'estiu de 2004 a la tardor de 2005, la qual cosa ha influït en el percentatge de dies amb un cabal inferior al cabal de manteniment. Tanmateix, el balanç de d'aigua en el curs mig ha evidenciat la rellevància de les aportacions antròpiques al cabal total en aquest tram.
- **Nivell freàtic (relació riu-aqüífer):** Es destaca el caràcter especialment "dolent" dels mesos d'estiu, on té lloc la infiltració de l'escurrimet superficial cap a l'aqüífer, fent disminuir l'aigua disponible a la llera per a l'activitat ecosistèmica.

Condicions morfològiques: En el QBR entre l'any 2002 i 2004, s'ha denotat una millora en els trams alts (T0, T1 i T2), i mig-baix (sobretot T5), i en canvi un empitjorament en la zona entre Sant Celoni i la Batllòria (T3), arran de diverses obres i

endegaments elaborats. A conseqüència del trencament de l'EA89, s'ha millorat la connectivitat longitudinal del curs principal de la Tordera, com mostra la presència d'anguila en diversos punts de la part alta del tram mig (Sant Celoni i Perxistó).

Condicions fisico-químiques: En general, l'hidroquimisme ha mostrat tendències espacials i temporals similars en els tres anys estudiats, sense mostra variacions espacials significatives. En aquest sentit, els trams de St Celoni – la Batllòria i Hostalric són els que presenten una major afectació a la qualitat de les aigües superficials, caracteritzats per un augment de nutrients i de clorur-sulfat, respectivament. En terme mig, l'indicador referent a la hidroquímica pren un valor "acceptable" per a l'amoni i "mediocre" per a nitrit i nitrat, si bé per ambdues qualificacions solen presentar valors corresponents al límit inferior del rang. Pel que fa al nitrat, queda reflectida la millora corresponent al període d'estiu. El tram mig presenta els increments més elevats de soluts. Concretament, cal destacar l'augment de nutrients (nitrogen) que s'observa a Sant Celoni i el de clorur, sulfat, sodi i potassi a Hostalric. L'índex de qualitat, referent als composts de nitrogen són coincidents en el caràcter "acceptable" pel que fa a l'amoni i "mediocre" pel que fa a nitrats i nitrats. Destacar la disminució del contingut de nitrat als mesos d'estiu atribuïda a l'assimilació vegetal d'aquest nutrient. En aquest tram, la rellevància de les aportacions procedents de les EDAR i indústries és important en el percentatge total dels cabals. Els trams alts i baixos, presenten un quimisme qualificat de mediocre en compostos com els nitrats.

Seguiment social:

- **Usos de ls recursos hídrics:** La demanda hídrica en el global de la Conca se situa en 70 hm³. Per cursos, el baix (24 hm³) i "fora conca" (20 hm³) són els majors consumidors. Per contra el curs que consumeix menys aigua és l'alt amb 6,5 hm³. Per sectors, el 39% s'utilitza al sector domèstic, un 35% en la indústria i el 26% restant a l'agricultura. L'ús ecològic, no mesurat percentualment, ocupa la darrera posició en quant a ús d'aigua. Aquesta classificació, coincideix amb la percepció dels actors de la conca.

Pel que fa a les fonts, dels 70 hm³ que es consumeixen a la Conca, el 71% provenen dels propis aqüífers – bàsicament Baixa Tordera, Mitja Tordera, Riera d'Arbúcies, Riera de Santa Coloma-. La resta de demanda se satisfà amb quatre altres fonts: aigües superficials de la Conca, dessaladora, riu Ter i aqüífers externs de la Conca – en les poblacions de fora la Conca però que també reben aigua de la Tordera.

- **Participació i la gestió dels RRHH:** S'han constatat una sèrie d'elements generals:

- La forta presència de l'Agència Catalana de l'Aigua com a principal responsable i aglutinador de competències en la gestió dels recursos de la Conca es reconeguda per tots els entrevistats.

- En general, el paper de les administracions supralocals i locals (ajuntaments) és limitat, això ho constaten les dues gràfiques la primera perquè més del 40% dels entrevistes consideren baixa o molt baixa la seva forma de participació i un altre 40% la caracteritza com a mitjana.

- Hi ha un consens general sobre la manca de mecanismes formals de participació que impliquin i comprometin les administracions locals, usuaris, sectors econòmics i els interessos socials i ambientals en la gestió hídrica de la Tordera. S'observa com les associacions (As) i els grups ambientalistes (amb), d'una banda s'ha valorat amb una participació baixa o molt baixa, en un 80% i un 45% respectivament, fet que contrasta amb una alta demanda de més participació en un 40% de les respostes.

- Fan falta mecanismes que canalitzen les demandes de la societat cap als responsables de prendre decisions. Des de diversos sectors s'han apuntat propostes per crear un espai de diàleg i de participació a un nivell més de detall dins la conca. Això implica desenvolupar nous sistemes participació que puguin abastar i integrar tot aquest ventall de valors i d'interessos presents en el sinus de la societat en la gestió de la conca. Cal crear una infraestructura de participació que ara no existeix.

- Un d'aquests nous mecanismes més formals que l'ACA considera legalment per activar una participació ciutadana en la gestió dels recursos hídrics de la Tordera és la Comunitats d'Usuaris (CU). Amb la constitució de la CU es preveu que la implicació dels representants dels usos consumptius (sector domèstic, industrial i agrícola) millorin els seus canals de comunicació i de participació en els processos de decisió sobre els recursos hídrics de la conca (Veure pàgina següent).

- Malgrat la constitució la CU, els actors que representen interessos ambientals o més socials (AAVV i grups ecologistes) quedarien exclosos d'aquesta entitat. En aquest sentit, i des d'aquests actors, les associacions civils representants d'interessos socials i ambientals reclamen més participació.

- Manca més comunicació entre "els sectors del coneixement expert" i la resta.

ESTAT SOCIOECOLÒGIC DE LA CONCA DE LA TORDERA 2003-2005 PER CURSOS FLUVIALS

Treballs de Seguiment	Tordera			Arbúcies		
	Curs Alt	Curs Mig	Curs Baix	Curs Alt	Curs Mig	Curs Baix
ELEMENTS BIOLÒGICS	Qualitat biològica de l'aigua molt bona (macros i diatomees), amb alguna lleugera eutrofia per fosfats i nitrats. Des de 2003 a la Llavina (T0) només individus de truita comuna (no apareix truita arc iris). El T0 a nivell d'aus està dominat per espècies forestals amb clar augment de la merla d'aigua (<i>Cinclus cinclus</i>) com a espècie fluvial. El Tram 1 , a St. Esteve Palautordera és crític, s'asseca amb molta facilitat (tardor de 2004), impeding poblacions íctiques estables, (només pocs individus i de petita talla). La sequera durant l'època de cria també afecta el nombre d' aus estrictament fluvials . Empitjorament de la qualitat determinada per la riquesa d'amfibis , degut al baix règim de precipitacions. Comunitats vegetals de bona o molt bona qualitat amb vernedes. Risc per invasió d'espècies al·lòctones (<i>Buddleja davidii</i>).					
Macroinvertebrats	Primeres pertorbacions importants , en la qualitat de l'aigua a nivell d'eutrofia i toxicitat. L'augment de clorurs denota l'abocament d'aigües residuals, també reflectit en la conductivitat. Amb tot, malgrat el període 2003-2005 es caracteritza per les sequeres estivals, curs mig ha anat millorant la qualitat de les seves aigües segons els macros . Per a les diatomees , la qualitat és mediocre o dolenta . A Sant Celoni, Can Perxistó i l'Estació d'Aforament es troben peixos infectats per paràsits externs . Detectada el 2004 per primer cop carpa a Sant Celoni que indica mal estat de l'aigua . Augment d' anguila a Sant Celoni i Can Perxistó pel trencament de la presa de l'EA la primavera de 2004. Pels amfibis és el pitjor curs , amb un empitjorament de la qualitat donada la sequera. A nivell d'aus clara tendència a dominància d'espècies antropòfiles a excepció de T4. Qualitat de vegetació mediocre , amb augment d'sps. invasores i banalització de vegetació.					
Flora aquàtica (diatomees bentòniques)	Empitjorament de la qualitat de l'aigua, que sol desembocar al mar amb qualitat mediocre . Lleugera eutrofia i toxicitat de l'aigua. Segons IBICAT (peixos) és una zona lleugerament modificada sense tendència a la millora. Pels amfibis el riu i la plana al fluvial circumdant mostren un estat força bo . Possible que la restauració de zones humides a l'illa de la Tordera hi contribueixi. A nivell d'aus, està dominat per les espècies antropòfiles . Qualitat de vegetació dolenta. Ruderalització de la zona de riba i ribera, endegaments a últim tram, fragmentació de comunitats.					
Íctiofauna	Excel·lent qualitat biològica en general que es manté durant tot el període 2003-2005 amb baixa toxicitat i eutrofia. Domina el barb de muntanya amb un 60%, i esporàdicament apareix l'anguila. Poca diversitat d'amfibis, però indicadors de qualitat ambiental. Dominància d'aus forestals, i presència constant d'aus estrictament fluvials. Bona qualitat de l'hàbitat ripari, amb boscos en galeria ben formats amb dominància de la verneda.					
Amfibiofauna	Es manté un nivell de bona qualitat malgrat l'increment de fosfats i nitrats. Aquest tram s'ha vist greument afectat per la contaminació puntual de residus industrials (níquel i cadmi) a l'alçada d'Arbúcies l'estiu del 2005, provocant una elevada mortalitat de peixos. Qualitat elevada segons els amfibis, i dominància també de les aus forestals. Tram molt heterogeni en quant a qualitat del bosc de ribera, amb un QBR que indica qualitat mediocre, amb comunitats ripàries delimitades en una franja molt estreta.					
Ornitofauna	Període 2003-2005, el tram baix de la riera d'Arbúcies segueix presentant aigües molt netes i de gran qualitat biològica segons macros, i mediocres o dolentes segons diatomees. El tipus de substrat sorrenc en pot ser la causa. Hi són presents peixos com la truita comuna, el barb de muntanya, la bagra i l'anguila, que donen una integritat biòtica amb "condicions no modificades". Presenta qualitat dolenta segons amfibis, amb densitats per sota del potencial de la zona. Aus d'espais oberts i antropòfiles s'equiparen a les forestals. Qualitat vegetació dolenta amb presència d'invasores.					
Mastofauna*	Afectacions al llit natural fluvial per endegaments puntuals en les obres del TGV. La relació riu-aquífer presenta atribut de dolenta a l'estiu i acceptable a l'hivern.					
Vegetació de Ribera	Des de Fogars de Tordera fins a mar, es presenta una idiosincràsia pròpia amb pressions antròpiques d'intensitat, com la pèrdua per infiltració de l'aigua del riu a l'aquífer i la contribució d'aportacions antròpiques al cabal. L'EA89 a Fogars queda inservible per la riuada de maig de 2004, per la qual cosa no es disposen de dades de cabal, però es millora la continuïtat longitudinal del riu.					
ELEMENTS HIDROMORFOLÒGICS	Bona qualitat hidrològica a excepció del punt de St. Esteve Palautordera, on es presenta un assecament superficial amb afectació als ecosistemes. També bones condicions hidromorfològiques					
Hidrologia i Conds. Morfològiques	El valor del cabal de manteniment (mesurat per l'estació d'aforament EA 15 de Sant Celoni), només s'ha assolit un minim de dies (>25% dels mesos). Amb tot es mostra com aquest tram no arriba a assecar-se, evidenciant la rellevància de les aportacions antròpiques al cabal superficial. Es manté el caràcter influent de la Tordera, excepte en algun mostreig de primavera.					
ELEMENTS FÍSICOQUÍMICS	La qualitat fisicoquímica de l'aigua és mediocre, a conseqüència dels abocaments antròpics. Amb tot, no suposa un increment de les concentracions, mantenint (i fins i tot disminuint) les heretades de la zona d'Hostalric. Només els composts de nitrogen augmenten arrel de les EDARs.					
Paràmetres Genèrics	Excel·lents nivells d'amoni i nítrid. La qualitat segons els nitrats és mediocre, si bé els valors dels composts de nítrid se situen just al límit inferior d'aquest atribut.					
SEGUIMENT SOCIAL	Qualitat excel·lent per baixes concentracions de compostos de nitrogen.					
Usos dels recursos hídrics	Primeres pertorbacions, sobretot per nitrats i fosfats per afectació de l'EDAR d'Arbúcies (en millores a inicis de 2006) que explicarien el descens d'un rang de qualitat hidroquímica (mediocre).					
La participació i gestió dels recursos hídrics	Es recupera certa qualitat de l'aigua (acceptable-mediocre).					
	Són els municipis vora la costa els més consumidors d' aigua, la qual prové d'aquífers de la zona i de dessalació. S'observa una gran diferència entre consum domèstic calculat per habitant equivalent i habitant permanent.					
	Esdeveniments vinculats a la reducció de la qualitat de l'aigua a conseqüència del mal funcionament de l'EDAR d'Arbúcies (reparada a inicis de 2006), i a episodis de contaminació puntual, així com d'afectació hidromorfològica del tram mig i baix de la riera d'Arbúcies, han copsat l'atenció del mitjà de premsa vinculats a una riera de bona qualitat ecològica però amb activitats incipients de degradació. A Arbúcies, i municipi de capçalera s'han portat a terme nombroses activitats de descoberta i apropament a la riera.					

CONCLUSIONS GENERALS

CONCLUSIONS GENERALS DE L'INFORME

Durant l'**etapa 2003-2005**, L'Observatori de la Conca de la Tordera, ha portat a terme el seguiment de l'estat socioecològic de la conca, consolidant la gran majoria de línies de recerca (nou en total a nivell de seguiment biològic, hidrològic i de la dimensió social), havent dut a terme un treball de reajustament metodològic (com és el cas de la diagnosi i avaluació dels petits mamífers no voladors i els quiròpters), oferint doncs una visió integrada de l'estat socioeconòmic i ecològic de la conca, i per tant del seu grau de sostenibilitat. Destacar que el procés d'implementació de la Directiva Marc de l'Aigua (DMA) iniciat l'any 2000, però consolidat a Catalunya a partir de l'any 2003, va promoure l'interès polític, científic i social de L'Observatori a la Conca, essent durant aquesta etapa quan va es produir l'adhesió de noves entitats col·laboradores en aquesta iniciativa, per exemple per al seguiment de l'estat socioambiental de la riera d'Arbúcies (amb el suport de l'Ajuntament d'Arbúcies, l'Ajuntament d'Hostalric, el Consell Comarcal de la Selva i la Diputació de Girona), o l'establiment del Programa d'Educació i Comunicació Ambiental (PROECA), amb el recolzament de la Fundació Territori i Paisatge. En aquest sentit, aquesta etapa s'ha caracteritzat per un gran esforç científic en el procés d'homogeneïtzació, integració i síntesi de la informació, i alhora d'estructuració dels resultats.

Alhora, L'Observatori traspasà fronteres regionals, i durant aquesta etapa es promogué l'establiment d'un Observatori homòleg a una altra conca catalana de característiques similars, en aquest cas a la Conca de la Muga (Girona), gaudint de la coordinació exercida per la Institució Altampordanesa per a la Defensa i l'Estudi de la Natura (IAEDEN), entitat d'avalada trajectòria en els seus treballs als Aiguamolls de l'Empordà.

Totes aquestes actuacions comentades i portades a terme durant aquest darrer període, foren complementades per accions claus per la consolidació del projecte: l'elaboració del Sistema d'Informació de l'Observatori de la Tordera (SIOT), el Programa d'Educació Ambiental *Observa!*, les col·laboracions amb altres projectes a nivell internacional, etc., activitats que estan descrites i analitzades amb més detall en altres documents complementaris que acompanyen aquesta Memòria 2003-2005.

Algunes conclusions rellevants en referència als resultats obtinguts del seguiment de l'estat socioecològic de la conca de la Tordera durant el període 2003-2005:

La qualitat biològica de l'aigua, determinada a partir del grup dels macroinvertebrats denota una millora al llarg d'aquests anys en el global de la conca. Amb tot,

considerant les diatomees, que complementàriament ens ofereixen informació sobre la qualitat de les aigües, trobem una tendència general a l'estabilitat en la qualitat, mantenint-se acceptable. Cal però una anàlisi més detallada per trams i anys per a detectar-ne les variacions. Tanmateix, complementat per la informació físico-química, detectem que la variabilitat interestacional (a part de l'interanual), ofereix valuosa informació, sobretot considerant mecanismes de planificació i gestió hídrica i fluvial, donat que els canvis entre l'estació seca i plujosa, poden ser molt significatius. Un exemple d'això el trobem a nivell hidrològic durant l'any 2004, en que durant la primavera, s'assoleixen valors de qualitat hidrològica molt bons (importants precipitacions, cabal i nivells piezomètrics), però en canvi durant l'estiu, s'assoleixen uns valor d'estat dolent, a conseqüència de l'estiatge que es va originar i va durar fins a la tardor de 2005.

Altres indicadors de la qualitat ecològica de l'espai fluvial i les masses d'aigua de la Tordera, com la ictiofauna, els amfibis i les aus, determinen l'estat de determinats elements dels hàbitats de ribera, com la connectivitat longitudinal, la fragmentació del territori, o la diversitat d'espais i usos del sòl respectivament. D'aquests s'ha obtingut informació de gran interès tant a nivell de l'estat de les poblacions d'aquests tàxons (moltes d'elles, ja d'importància independentment del seu valor com a indicadores de l'estat del medi) com és el cas de les poblacions d'anguila, o de blauet i merla d'aigua, però també del seu paper en determinar l'estat de l'entorn.

La vegetació de ribera, un dels elements de major rellevància com a suport vegetal de la biocenosi ripària a nivell tròfic, d'hàbitat i refugi, amb una avaluació alternada de la diversitat i de la qualitat del bosc de ribera (QBR), ens ha indicat que en moltes zones, sobretot del tram mig i baix del curs principal de la Tordera, les activitats d'urbanització de l'espai fluvial, i altres activitats d'impacte dins un espai reduït i fràgil en són de les que impliquen una major afectació sobre el medi ripari, juntament amb la proliferació d'espècies invasores, i la degradació de la hidromorfologia fluvial.

De l'anàlisi dels petits mamífers no voladors de la conca així com dels quiròpters, en general la Tordera presenta una gran riquesa de fauna quiropterològica que representa l'ordre de mamífers més divers de tota la conca. Entre aquestes espècies n'hi ha que per la seva raresa i desconeixement estan protegides i necessiten de mesures especials de conservació. De les espècies que poden considerar-se com a més bones indicadores de l'estat de l'aigua del riu, la ratapinyada de peus grans i la ratapinyada d'aigua, són presents a la Tordera però les cites són escasses i els coneixements

sobre l'ús de l'espai són nuls. Cal doncs aprofundir en el seu estudi. Pel que fa als petits mamífers no voladors, s'ha obtingut informació sobre 21 espècies, 8 d'insectívors i 13 de rosegadors a la conca de la Tordera. Aquesta xifra representa el 70% de les espècies d'aquest grup conegudes a Catalunya (30 espècies).

Complementàriament a les dades biològiques, la informació sobre la hidrologia de la Tordera ha d'estat de gran importància: precipitació, cabal, relació riu-aqüífer, i hidroquimisme. L'estat hidrològic de la Tordera durant aquest període s'ha caracteritzat per la sequera iniciada a l'estiu de 2004 i que ha perdurat fins a setembre de 2005. Aquesta manca de precipitació queda reflectida en l'indicador corresponent a la precipitació i ha impedit que s'assolís el cabal de manteniment definit per el Pla Sectorial de l'ACA en més del 75% dels dies durant aquest període de 14 mesos.

La relació riu-aqüífer també reflecteix la idiosincràsia meteorològica d'aquest cicle. La dinàmica influent; és a dir, recàrrega del riu a l'aqüífer, amb pèrdua de recursos superficials, ha estat dominant. Això implica que l'indicador referent a la piezometria sigui considerat "mediocre-dolent" durant el període d'estiu i "acceptable-mediocre" des d'octubre a desembre. El fet de considerar l'estacionalitat en la definició dels atributs de l'indicador és la causa de la seva millora en els darrers tres mesos de l'any. L'efecte de la manca de precipitació ha estat determinant en l'evolució piezomètrica, la qual presenta una moderada recuperació amb la recàrrega de la tardor de 2005.

Finalment, l'hidroquimisme ha mostrat tendències espacials i temporals similars en els tres anys estudiats, sense mostrar variacions espacials significatives. En aquest sentit, els trams de St Celoni – la Batllòria i Hostalric són els que presenten una major afectació a la qualitat de les aigües superficials, caracteritzats per un augment de nutrients i de clorur-sulfat, respectivament. En terme mig, l'indicador referent a la hidroquímica pren un valor "acceptable" per a l'amoni i "mediocre" per a nítrit i nitrat, si bé per ambdues qualificacions solen presentar valors corresponents al límit inferior del rang. Pel que fa al nitrat, queda reflectida la millora corresponent al període d'estiu.

Per últim, però com a element clau que ens ajuda a interpretar les dades biofísiques, i ofereix idees sobre propostes de planificació i gestió de l'aigua és la informació sobre la dimensió social. Conèixer les percepcions i els valors de la societat en relació als

recursos hídrics i la seva gestió ajuda a comprendre com s'identifiquen i es comprenen els problemes que afecten la Tordera. La demanda hídrica en el global de la Conca se situa en 70 hm3 dels quals el 39% s'utilitza en el sector domèstic, un 35% en la indústria i el 26% restant a l'agricultura. Particularment rellevant és el fet que les previsions per al 2015 i el 2025 assenyalen un augment generalitzat a tota la Conca i a nivell de cursos d'especial importància al curs mig on s'està patint una importantíssima pressió urbanística fonamentada en promocions de baixa densitat. Les principals fonts d'abastament dels municipis de l'àmbit d'estudi són bàsicament subterranis (d'aqüífers de la conca i externs). Des del 2002 s'ha incorporat la dessaladora com a nova oferta de recursos hídrics. Finalment, el subministrament que prové de l'aigua superficial i del Ter representen una proporció molt reduïda respecte la resta. En relació al context institucional i la participació, s'ha constatat la preeminència de l'ACA al capdavant de la gestió de l'aigua a les conques de Catalunya. Els ajuntaments i altres administracions públiques tenen una capacitat d'intervenció significativa però supeditada en darrer terme a la voluntat de l'ACA. Des de diferents sectors de la societat s'ha manifestat la mancança de mecanismes formals per canalitzar les demandes de la societat cap als responsables de la planificació i la gestió dels recursos hídrics. En aquesta línia sembla que la futura constitució de la Comunitat d'Usuaris pot estimular la participació ciutadana sobretot aquella vinculada als usuaris dels recursos hídrics. Ara bé, en aquesta nova entitat no hi tenen cabuda els representants dels interessos civils (socials, ambientals) i, per tant, cal buscar noves vies. Alguns entrevistats han assenyalat que L'Observatori, com a entitat arrelada al territori i alhora vinculada a la universitat, podria assumir un rol dinamitzador de la comunicació entre els actors de la conca.

A l'hora d'actuar, les principals prioritats apunten a millorar l'actual sistema de sanejament, sobretot al curs mig i resoldre la problemàtica associada a la dessaladora i als preus de l'aigua. Les perspectives de futur en general són força optimistes i l'aigua dessalada és percepció com la solució ideal per futurs problemes d'abastament. Els riscos i les incerteses associats a la dependència tecnològica d'aquests sistemes d'abastament i sanejament no han s'han alertats per ningú mentre s'ha fet l'estudi, ans al contrari, deixant de banda el preu, la dessalació s'observa com el "miracle" per fer front a l'aridesa del nostre clima.

Agència Catalana de l'Aigua ACA (2000), Estudi de caracterització i prospectiva de les demandes d'aigua a les conques internes de Catalunya i a les conques catalanes de l'Ebre.

Agència Catalana de l'Aigua ACA (2002a), La Planificació de l'Espai Fluvial de la Conca de la Tordera. Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Agència Catalana de l'Aigua ACA (2002b), Estudi de caracterització i prospectiva de les demandes d'aigua a les conques internes de Catalunya i a les conques Catalanes de l'Ebre. Document de Síntesi. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient.

Agència Catalana de l'Aigua ACA (2005a), Caracterització de masses d'aigua i anàlisi del risc d'incompliment dels objectius de la Directiva Marc d'Aigua (2000/60/CE) a les Conques Internes de Catalunya. Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Agència Catalana de l'Aigua (ACA) (2005b), La Directiva Marc de l'Aigua a les conques internes de Catalunya. Barcelona. Spain. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Agència Catalana de l'Aigua ACA (2005c), Actuacions per a la millora de la garantia d'abastament i de la qualitat de l'aigua a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Generalitat de Catalunya. Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Agència Catalana de l'Aigua ACA (2005d), La Tordera: Gestió de les Aigües Subterrànies i Superficials. Presentació Jornades Programa OBSERVA!, Hostalric.

Alba-Tercedor, J. i A. Sánchez-Ortega (1988), Un método rápido y simple para evaluar la calidad biológica de las aguas corrientes basado en el de Hellawell (1978). *Limnetica*, 4: 51-56.

Bailey, R. C., Kennedy, M. G., Dervish, M. Z., Taylor, R. M. (1998), Biological assessment of freshwater ecosystems using a reference condition approach: Comparing predicted and actual benthic invertebrate communities in Yukon streams. *Freshwater Biology* 39(4): 765-774.

Bartolomé, J., Boada, M., Colomer, J., Estrada, J., Jubany, J., Mimó, N., Miralles, M., Pagès, J., Piqué, D. (1997), Seguiment biològic del curs mitjà i baix de la Tordera: memòria del període 1996-1997. Rectoria Vella. Sant. Celoni.

Boada, M. i Saurí, D. (2002), El canvi global. Quaderns de Medi Ambient. Rubes Editorial S.L., Barcelona.

Boada, M.; Miralles, M.; Rubio, M.; Carrera, D.; Estrada, J.; Jubany, J.; Mimó, N.; Piqué, D. i Sáez, D. (1999), l'Observatori: estació de seguiment de la biodiversitat de la conca de la Tordera. Agència Catalana de l'Aigua, Centre d'Estudis Ambientals de la UAB i Ajuntament de Sant Celoni.

Boada, M.; Miralles, M.; Capdevila, L.; Viader, J.; Aparicio, E.; Badosa, E.; Carrera, D.; Colomer, T.; Gomà, J.; Jubany, J.; Mas, J.; Sánchez, S.; Vargas, M. J.; Ventura, M. (2003), L'Observatori: estació de seguiment de la Conca de la Tordera. Memòria 2001-2003. 395 pàgines.

Carpenter, S.R., Gunderson, L.H. (2001), Coping with collapse: ecological and social dynamics in ecosystem management. *Bio-Science* 6:451-57

Cazorla-Clarisó, X. (2003), Conflictos en el Manejo Integrado de los Recursos Hídricos: la crisis de la gobernabilidad y los usuarios del agua. *Ecología Política*, n°25. Junio 2003, Barcelona p. 35-51.

Cazorla-Clarisó, X. (2004), Socio-ecological monitoring in a Mediterranean River Basin: L'Observatori. Workshop on remote sensing and data assimilation techniques: Joint Use of Monitoring and Modelling. Harmoni-CA. Harmonised Modelling Tools for Integrated River Basin Management, Wageningen University, Netherlands. 26-27 August.

Cazorla-Clarisó, X. (ed.) (2005a), L'OBSERVATORI: Informe de Seguiment de l'Estat Socioecològic de la Riera d'Arbúcies - Període 2004. Informe inèdit.

Cazorla-Clarisó, X. (ed.) (2005b), Sustainable water management in Spain according Water Framework Directive and Agenda 21: Case of Internal Basins of Catalonia. Survey Report. LIFE Project WATER AGENDA. LIFE04/ENV/GR/000099. Euro-Mediterranean Cooperation Network, Barcelona.

Cazorla-Clarisó, X. i M. Boada (2004), Monitoratge d'Indicadors socioecològics de sostenibilitat en conques fluvials. IV Congrés Ibèric en Gestió i Planificació de l'Aigua. Tortosa, Spain. 8-12 Desembre.

Cazorla-Clarisó, X. i M. Boada (2005), Integrated Environmental Assessment in the Tordera River Basin: Sustainability indicators monitoring according WFD and beyond. EFIEA & TIAS Conference 2005. Challenges for Integrated Assessment in a Fast Changing World, Berlin, Germany. 28 February-2 March.

Diario Oficial de la Comisión Europea DOCE (2000), Directiva 2000/60/CE del Parlamento Europeo y del Consejo, de 23 de octubre de 2000, por la que se establece un marco comunitario de actuación en el ámbito de la política de aguas [Diario Oficial L 327 de 22.12.2000]

European Commission EC (2002a), Harmonised Techniques and Representative River Basin Data for Assessment and Use of Uncertainty Information in Integrated Water Management. HarmoniRiB WorkGroup. Proposal number: EVK1-2001-00225

European Commission EC (2002b), Potential contribution of past and on-going EU-funded research projects for supporting the activities of the Working Groups and Expert Advisory Fora instituted in the framework of the implementation strategy of the Water Framework Directive. DG RTD I/3 "Sustainable management and quality of water", Brussels.

European Commission EC (2003a), Common implementation strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Working Group on IMPRESS. Policy Summary to Guidance Document No 3. Brussels.

European Commission EC (2003b), Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document N° 8. Public Participation in relation to the Water Framework Directive. Brussels.

European Commission EC (2003c), Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document N° 11. Planning Processes. Brussels.

European Commission EC (2003d), Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC). Guidance Document N° 7. Monitoring under the Water Framework Directive. Brussels.

Folke C., Hahn, T., Olsson, P., Norberg, J. (2005), Adaptive Governance of Social-Ecological Systems. *Annu. Rev. Environ. Resour.* 30:8.1–8.33

Global Water Partnership (GWP). (2000a), Framework for Action for the Mediterranean: Achieving the Vision for the Mediterranean. MEDTAC Framework for Action.

Global Water Partnership GWP (2000b), Manejo Integrado de Recursos Hídricos. Background Papers N°4.

Holmes, C.M. (2001), Navigating the socioecological landscape. *Conserv. Biol.* 15:1466–67

Hisschemöller, M., Tol R.S.J., Vellinga, P. (2001), The relevance of Participatory Approaches in Integrated Environmental Assessment. *Integrated Assessment*, núm 2. pp. 57-72

Institut d'Estadística de Catalunya IDESCAT (1999), Anuari Estadístic 1999

Institut d'Estadística de Catalunya IDESCAT (2001), Anuari Estadístic 2001

International Institute of Administrative Sciences (1999), Citizens and the New Governance – Beyond New Public Management, IIAS Monographs, Vol. 10, IOS Press, The Netherlands.

Junta d'Aigües i de Bany (2001), Pla Hidrològic de les Conques Internes de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Versió 2.1. 182 pp.

Kallis, G., et al. (2004a), Integrated Participatory Assessment for Water Resource Planning and Governance. Discussion Paper Series, 10(6): 137-160.

Kallis, G., et al. (2004b), Integrated Deliberative Decision Processes for Water Resources Planning and Evaluation. Guidance Document. ADVISOR Project: Integrated Evaluation for Sustainable River Basin Governance (EVK1-CT-2000-00074).

Lanz, K. and Scheuer, S. (2001), EEB Handbook on EU Water Policy under the Water Framework Directive, European Environmental Bureau, Brussels.

Mas-Pla, J., Vilanova, E., Menció, A. (2003), Informe d'anàlisi i recerca hidrològica. Resultats 2001–2003. En L'Observatori: estació de seguiment de la biodiversitat de la conca de la Tordera. Memòria 2001-2003.

Mas-Pla, J., (coord.) (2005), La Directiva Marc de l'Aigua a Catalunya. Conceptes, reptes i expectatives en la gestió dels recursos hídrics. Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA), Universitat Autònoma de Barcelona. Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS). *En premsa*

Maurel, P. (Ed.) (2003), Public Participation and the European Water Framework Directive. Role of Information and Communication Tools. Report Work Package 3. Deliverable num. 4. HarmoniCOP Project. (EVK1-CT-2002-00120). Cemagref, Montpellier

Maurel, P. (2005), Social learning and IC-tools: the HarmoniCOP experience. Closing Meeting, Osnabrück, 4th october 2005.

Mayo, S., Cazorla-Clarísó, X., Boada, M. (2004), Programa d'Educació i Comunicació Ambiental (PROECA) de la Conca de la Tordera. Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA-UAB). Document inèdit.

Mayo, S., Boada, M., Martín, A., Serra, A. (2005a), Quadern de treball. Els paisatges de l'aigua, mirall d'una nova cultura ambiental. Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA). Disponible a www.gencat.net/aca

Mayo, S., Cazorla-Clarísó, X., Boada, M. (2005b), Informe de Seguiment Projecte Observatori de la Tordera: Programa d'Educació i Comunicació Ambiental. Fundació Territori i Paisatge i Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA-UAB). Informe inèdit.

Ministerio de Medio Ambiente MIMAM (1998), Libro Blanco del Agua en España. Documento de síntesis. Madrid.

Ministerio de Medio Ambiente MIMAM (2005), Manual para la identificación de las presiones y análisis del impacto en aguas superficiales. Dirección General del Agua.

Munné, A. i N. Prat (2004), Defining river types in a Mediterranean area. A methodology for the implementation of the EU Water Framework Directive. *Environmental Management*, 34 (5). 711-729.

Munné, A. i N. Prat (2005), Aspectes ecològics de la Directiva Marc d'Aigua. En Mas-Pla, J., (coord.), La Directiva Marc de l'Aigua a Catalunya. Conceptes, reptes i expectatives en la gestió dels recursos hídrics. Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS). *En premsa*

Muñoz, I. i N. Prat, (1994), A comparison between different biological water quality indexes in the Llobregat Basin (NE Spain). *Ver. Internal. Verein. Limnol.*, 25: 1945-1949.

Negre C., Mas-Pla J., Menció, A. (2004), Valoració de les aportacions naturals i antròpiques al cabal en el curs mig del riu Tordera (CIC) i connotacions ambientals derivades. IV Congrés Ibèric de Gestió i Planificació de l'Aigua. Tortosa, 9-12 desembre 2004.

OECD (1993), Indicators for Environmental Performance Reviews. A Synthesis report by the Group on the State of the Environment. Paris, OECD Publishers.

Pahl-Wostl, C. (2002), Towards sustainability in the water sector: The importance of human actors and processes of social learning. *Aquatic sciences*, 64: 394-411.

Parson, E. (1995), Integrated Assessment and Environmental Policy Making: In pursuit of usefulness, *Energy Policy* 23 (4/5), 463-476.

Prat, N., González, G., Millet, X. (1986), Comparación crítica de dos índices de calidad del agua: ISQA y BILL. *Tecnología del Agua*, 31: 33-49.

Prat, N. (2005), La Nueva Cultura del Agua en Catalunya: Realidades y contradicciones frente a la Directiva Marco. Ponència presentada a las Jornadas: "Gestión sostenible del agua en Catalunya". Barcelona 28-29 Junio 2005.

Prat, N. i A. Estevan (2005), Sustainable alternatives of water management in urban areas of Mediterranean countries. The example of the greater Barcelona Region. International Conference on Sustainable Development of Energy, Water and Environment Systems. Dubrovnik, 6-10 Juny de 2005.

Quevauviller, P., Balabanis, P., Fragakis C., Weydert, M., et al. (2005), Science-policy integration needs in support of the implementation of the EU Water Framework Directive. *Environmental Science & Policy*, num. 8, pp. 203–211

Ridder, D., Mostert, E., Wolters, H. A. (2005), Learning Together to Manage Together – Improving Participation in Water Management –. Work Package 7. HarmoniCOP Project. (EVK1-CT-2002-00120). Osnabrück

Rotmans, J. (1999), Integrated Assessment. A bird's-eye view. Puzzle solving for policy: tools and methods for Integrated Assessment, 30 August - 17 September 1999, Maastricht, The Netherlands.

Rotmans, J., Rothman D. S. (2003), Scaling in Integrated Assessment. Lisse, The Netherlands: Swets and Zeitlinger.

Rotmans, J. i M. B. A. van Asselt, (1996), Integrated assessment: A growing child on its way to maturity – An editorial essay. *Climatic Change*, n'um 34. pp 327–336.

Rotmans, J. i M. B. A. van Asselt, (2001), Integrated Assessment: Current Practices and Challenges for the Future. In: *Ecological Economics and Integrated Assessment: A participatory process for including equity, efficiency and scale in decisionmaking for sustainability*, R. Costanza and S. Tognetti, eds., SCOPE, Paris, USA.

Sabater, S., Guasch, H., Picon, A., Romani, A., Muñoz, I. (1996), Using diatom communities to monitor water quality in a river after the implementation of a sanitation plan (river Ter, Spain). Whiton, BA, Rott, E (eds): *Use of algae for monitoring rivers II*: 97-103.

Saurí, D. (2005), La demanda d'aigua a Catalunya. En Mas-Pla, J., (coord.), *La Directiva Marc de l'Aigua a Catalunya. Conceptes, reptes i expectatives en la gestió dels recursos hídrics. Generalitat de Catalunya. Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS). En premsa*

Sánchez-Mateo, S. (2005), L'OBSERVATORI: Estació de Seguiment de la Biodiversitat de la Conca de la Tordera. Metodologia per a l'estudi de la vegetació de ribera. Document inèdit.

Stave, K. (2002) Using system dynamics to improve public participation in environmental decisions. *System Dynamics Review* 18, 139-167

SIOT, (2005) Sistema d'Informació de L'Observatori de la Tordera. Projecte de l'Observatori. Institut de ciència i Tecnologia Ambientals, Universitat Autònoma de Barcelona

Tàbara, D., i D.Saurí (eds.) (2004), The Muga River Basin Case Study, Catalonia, Spain: case study report. Work Package 5. HarmoniCOP Project. (EVK1-CT-2002-00120).

Tàbara, D., Cazorla, X., Maestu, J., Massarutto, A., Meerganz, G., Pahl-Wostl, C., Patel M., and Saurí, D. (2005), Sustainability learning for River Basin Management and Planning in Europe. Integration Report Work Package 6. Deliverable num. 9. HarmoniCOP Project. (EVK1-CT-2002-00120). IEST-UAB, Barcelona.

Tol, R.S.J. i P. Vellinga, (1998), The European Forum on Integrated Environmental Assessment. *Environmental Modeling and Assessment* núm. 3, p.181-191.

Toledo, V., Alarcón, P., i Barón, L. (2002), La Modernización Rural de México: un análisis socioecológico. Secretaría de Medio Ambiente y Recursos Naturales (SEMARNAT), Instituto Nacional de Ecología (INE-SEMARNAT) y Instituto de Ecología de la Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM).

Turner, B.L. II, Matson, P.A., McCarthy, J.J., Corell, R.W., Christensen, L., et al. (2003), Science and technology for sustainable development special feature: illustrating the coupled human-environment system for vulnerability analysis. Three case studies. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 100:8080–85

VV.AA. (2004), Declaración Europea por una Nueva Cultura del Agua. Madrid

Videira, N., Antunes, P., et al. (2004a), Mediated Modelling to Support Public and Stakeholder Participation in Water Resources Planning and Management: The Baixo Guadiana Experience, Portugal. Final Report, chapter 9. ADVISOR Project: Integrated Evaluation for Sustainable River Basin Governance. (EVK1-CT-2000-00074).

WWF (2001), Elements of good practice in integrated river basin management: A practical resource for implementing the EU WFD. WWF/EC Water Seminar Series, 2000-2001, Brussels.

Tol, R.S.J., i P. Vellinga (1998), The European Forum on Integrated Environmental Assessment, *Environmental Modeling & Assessment* 3(3), Special Issue on Challenges and Opportunities for Integrated Environmental Assessment, eds. J. Rotmans and P. Vellinga (1998) 181–191.

Ventura, M., i T. Lefort, (2003), La dimensió social de l'ús de l'aigua. Resultats 2001-2003. En L'Observatori: estació de seguiment de la biodiversitat de la conca de la Tordera. Memòria 2001-2003. Informe inèdit.

Von Igel, W. (2005a), Management of Groundwater with involvement of users through users communities: Llobregat delta. Cas d'estudi 6 en Cazorla-Clarísó, X. (eds.), *Sustainable water management in Spain according Water Framework Directive and Agenda 21: Case of Internal Basins of Catalonia*.

Von Igel, W. (2005b), Legal implications of groundwater resources: Carne-Capellades aquifer. Cas d'estudi 12 en Cazorla-Clarísó, X. (eds.), *Sustainable water management in Spain according Water Framework Directive and Agenda 21: Case of Internal Basins of Catalonia*.

Zimmermann, Erich. 1951. *World Resources and Industries*, 2nd revised ed. New York: Harper & Brothers.

Pàgines web

ADVISOR

<http://www.ecoman.dcea.fct.unl.pt/projects/advisor>

CONFEDERACIÓN HIDROGRÁFICA DEL EBRO (CHE)

<http://www.chebro.es>

AGÈNCIA CATALANA DE L'AIGUA (ACA)

<http://www.gencat.net/aca>

EFIEAS-TIAS

<http://www.tias-web.info>

FUNDACIÓN NUEVA CULTURA DEL AGUA

<http://www.unizar.es/fnca>

GOUVERNE

<http://www.futuretec-gmbh.de/gouverne>

HarmoniCOP

<http://www.harmonicop.info>

Implementing the Water Framework Directive: Implications for Regional Authorities <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library>

MULINO

<http://siti.feem.it/mulino/>

OBSERVATORI DE LATORDERA

<http://www.observatoriitordera.org>